

Arkeol. os. 362/30.12.1999

M

TAMPERE, REUHARINNIEMI
Lapinraunion kaivaus 1999

Vadim Adel
Maakunnallinen yksikkö
Tampereen museot 1999

TAMPERE, REUHARINNIEMI A
Lapinraunion kaivaus 1999

SISÄLLYSLUETTELO

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT.....	3
PERUSKARTTAOTE.....	4
1. JOHDANTO.....	5
2. SIJAINTI JA MAASTO.....	5
3. MAANKÄYTTÖ.....	6
4. TUTKIMUSHISTORIA.....	7
5. TUTKIMUSMETODIIKKA.....	8
6. KAIVAUSHAVAINNOT.....	9
6.1. Pintataso.....	9
6.2. Kerros 1 ja taso 1.....	10
6.3. Kerros 2 ja taso 2.....	11
6.4. Kerros 3 ja taso 3.....	12
6.5. Kerros 4 ja taso 4.....	13
6.6. Kerros 5 ja pohjataso.....	14
6.7. Koekuopat.....	15
7. TULKINNAT JA YHTEENVETO.....	15
7.1. Stratigrafia.....	15
7.2. Rakenteet.....	16
7.2.1. Kivirakenteet.....	16
7.2.2. Noki- ja palo- tai likamaaläikät.....	17
7.3. Löydöt.....	17
7.4. Päätelmät.....	18
ARKISTOLÄHTEET JA KIRJALLISUUS.....	20
NEGATIIVILUETTELO.....	21
DIALUETTELO.....	22
KARTTALUETTELO.....	23
MAANÄYTELUETTELO.....	24
KUVATAULUT.....	25
LIITTEET: Löytöluettelo <i>ank.</i> Kaivauskartat	

TAMPERE, REUHARINNIEMI A
Lapinraunion kaivaus 1999

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

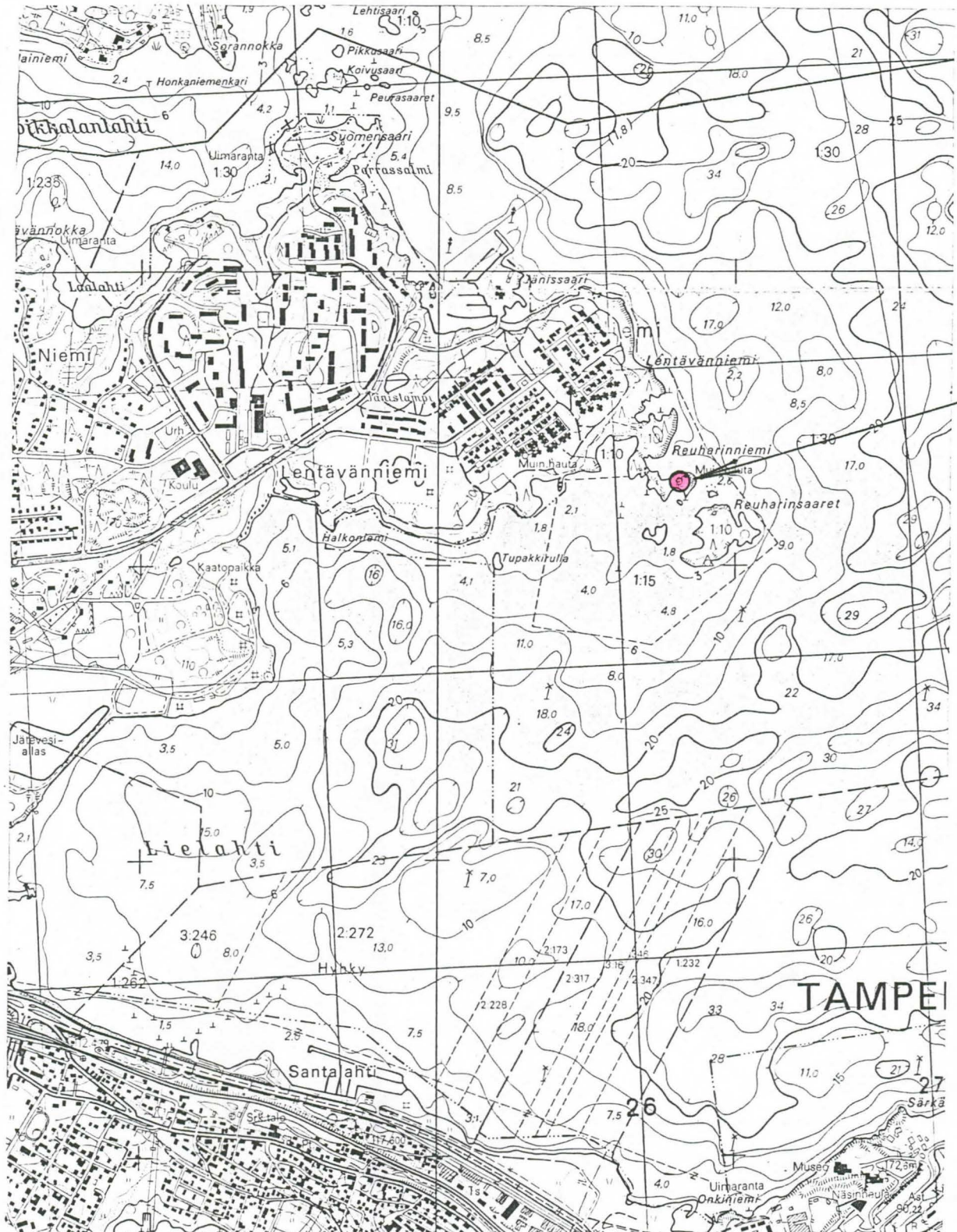
<i>Kohteen nimi:</i>	Tampere Reuharinniemi, röykkiö A
<i>Mj.rek.nro.:</i>	837 01 0003
<i>Mj.tyyppi:</i>	lapinraunio
<i>Ajoitus:</i>	rautakausi
<i>Rauhoitusluokka:</i>	1
<i>Peruskartta:</i>	2123 09 TAMPERE
<i>Peruskoordinaatit:</i>	x = 6824 29, y = 2485 82, z = 100
<i>Kunta:</i>	Tampere
<i>Kylä:</i>	Niemi
<i>Tila:</i>	Reuharinniemi RN:o 1:10
<i>Kiinteistötunnus:</i>	837-607-0001-0010
<i>Maanomistaja:</i>	Tampereen kaupunki, PL 487, 33101 TAMPERE
<i>Aiemmat tutkimukset:</i>	tarkastus, E. Sarasmo 1970 (tark.kert. 1971) inventointi, J. Rätty 1971 (inv.kert. 1972) tarkastus, T. Heikkurinen-Montell 1993 (tark.kert.1994) inventointi, T. Nurminen 1994 (inv.kert. U. Rajala 1995)
<i>Aiemmat löydöt:</i>	ei löytöjä
<i>Tutkimuksen laatu:</i>	kaivaus, lähiympäristön koekuopitus
<i>Tutkimuslaitos:</i>	Tampereen museot, maakunnallinen yksikkö
<i>Kaivauksenjohtaja:</i>	FM Vadim Adel
<i>Kenttätöaika:</i>	24.5.-8.7. ja 22.-23.7.1999 (koekuopitus)
<i>Tutkittu pinta-ala:</i>	111,5 m ²
<i>Rahoittaja:</i>	Tampereen kaupunki
<i>Kustannukset:</i>	n. 130 000 mk
<i>Löydöt:</i>	KM 31495, diar. 13.7.1999
<i>Negatiivit:</i>	113443-113467
<i>Diapositiivit:</i>	41832-41858
<i>Alkuper. kaiv.kertomus:</i>	Museoviraston arkeologisen osaston topografisessa arkistossa ja Tampereen museoiden maakunnallisen yksikön arkistossa, 36 s.
<i>Liitteet:</i>	kaivauskartat (10 kpl), joista muovikarttoja 9 kpl (K 2-10)

TAMPERE, REUHARINNIEMI

Ote peruskartasta 2123 09 TAMPERE (Hki 1991)

Mk 1:20 000

x = 6824 29, y = 2485 82, z = 100

TAMPERE, REUHARINNIEMI A
Lapinraunion kaivaus 1999

1. JOHDANTO

Tampereen museoiden maakunnallinen yksikkö suoritti touko-heinäkuussa 1999 Tampereen Reuharinniemen isomman lapinraunion (röykkiö A) arkeologiset kaivaukset. Tutkimukset suoritettiin Museoviraston 17.5.1999 antamalla luvalla (drno 26/302/1999).

Yhtenä syynä lapinraunion valitsemiseen tutkimuskohteeksi oli sisämaan järviolueen varhaismetallikautisten muinaisjäännösten, ennen kaikkea lapinraunioiden, tutkimusten vähäisyys. Tämä tutkimuksellinen tyhjiö on tuntunut mm. maakuntamuseon opetustoiminnassa. Reuharinniemen lapinraunio A on hyvin edustava kiinteä muinaisjäännös, joka sijaitsee Tampereen Lentävänniemen kaupunginosan lähivirkistysalueella. Asutuksen läheisyys ja Näsijärven rantojen suosio ulkoilualueena ovat johtaneet siihen, että lapinraunio on ollut aarteensijöiden uhrina ainakin 1700-luvulta lähtien. Sen sijaan tieteellisin menetelmin hankittu informaatio muinaisjäännöksen iästä, tarkoituksesta yms. on tähän asti puuttunut. Myöskään syksyllä 1998 lapinraunion ympäristössä tehty koekuopitus ei tuonut uutta tietoa kohteesta. Vuoden 1999 kaivauksilla pyrittiin selvittämään röykkiön ajoitus, sen tarkoitus, arkeologinen ja kulttuurinen konteksti.

Kaivauksen kenttätöitä suoritettiin 24.5.-8.7.1999 ja 22.-23.7.1999 (koekuopitus). Kaivauksia johti Tampereen museoiden maakunnallisen yksikön tutkija Vadim Adel, joka teki myös tarvittavat esityöt. Apulaiskaivauksenjohtaja Hanna-Maria Pellisen tehtäviin kuului harrastajakaivajien opastus, osa mittaus- ja piirtämistehtävistä sekä kontaktit tiedotusvälineiden ja yleisön kanssa. Tutkimusapulaisena/piirtäjänä toimi Miikka Haimila (mukana 24.5.-24.6.1999). Kaivajina tutkimuksiin osallistui eripituisina jaksoina maakunnallisen yksikön Tampereen työväenopistossa pitämän arkeologian kurssin opiskelijoita (vapaaehtoisesti), Tampereen museoiden harjoittelijoita, henkilökuntaa ja viikoksi erikseen palkattu 10 hengen nuorisoryhmä. Röykkiön ennallistamiseen ja kaivausalueen kunnostamiseen (6.-8.7.1999) osallistui neljä Museoviraston muinaisjäännösten hoitoryhmän työntekijää tutkija Olli Soinisen johdolla sekä Pirkanmaan arkeologian harrastajia SARSA ry:stä.

Tutkimusten valvojana ja suunnittelijana toimi amanuenssi, FM Tuija-Liisa Soininen. Tutustumassa kaivauksiin ovat käyneet mm. Museoviraston arkeologian osaston tutkija Tuula Heikkurinen-Montell ja Turun yliopiston arkeologian professori Jussi-Pekka Taavitsainen.

Tutkimuksen jälkityöt ja raportin teki Vadim Adel 12.7.-19.8. ja 8.-17.9.1999. Hanna-Maria Pellinen hoiti löytöjen puhdistamisen ja piirsi puhtaaksi kaivauskartat (9.-23.7.1999). Apulaisena jälkitöissä (löytöjen ja valokuvien käsittely yms.) toimi myös maakunnallisen yksikön toimistotyöntekijä Päivi Mäenpää.

Tutkimukset rahoitti Tampereen kaupunki 220-vuotisjuhlavuotensa kunniaksi ja niiden kokonaiskustannukset olivat noin 130 000 mk. Yhteistyötahona oli Museovirasto, jolta saatiin lainaksi osa kaivausvarusteista.

2. SIJAINTI JA MAASTO

Reuharinniemi on Näsijärven lounaisrannalla, Lentävänniemen itäosassa oleva uloke. Niemi on kapea ja polvekkeinen, sen pituus (NW-SE) on n. 300 m, leveys 20-100 m. Alue on Tampereen

länsiosassa sijaitsevan Lentävänniemen kaupunginosan lähivirkistysaluetta. Etäisyys kaupungin keskustasta on n. 3,5 km NW. Paikan topografia ilmenee yleiskartasta (kartta 1).

Reuharinniemen itään pistävässä kärkiosassa, noin 20 m sen pohjoisrannasta on kaksi lapinrauniota. Röykkiöt sijaitsevat vierekkäin niemenkärjen korkeimmalla kohdalla, WSW-ENE-suuntaisen kalliopohjaisen harjanteen laella. Korkeus mpy on 100 m. Raunioilta on laaja näköala joka puolelle Näsijärvelle. Röykkiöiden itäpuolella on n. 30 x 20 m kokoinen tasanne. Röykkiöiden pohjoispuolella on melko jyrkkä järveen laskeva rinne. Niemenkärjen pohjois- ja itäranta on avokalliota. Eteläranta on loivempaa, paikoin soistuvaa ja hyvin kivikkoista. Reuharinniemen S- ja SE-puolella sijaitsevat Reuharinsaaret, joista suurin, kooltaan n. 280 x 170 m oleva, sijaitsee niemen kärjestä n. 70 m kaakkoon.

Vuoden 1999 tutkimuksen kohteena oli itäpuolinen, isompi lapinraunio (röykkiö A). Se oli muodoltaan pyöreä, kooltaan n. 8 x 8 x 0,5 m, osittain sammaleen ja varpujen peittämä. Pienempi lapinraunio (röykkiö B) sijaitsee röykkiö A:n länsireunasta 9 m WSW. Sekin on muodoltaan pyöreä, halkaisijaltaan 6 m, korkeudeltaan 0,5-0,7 m. Rauniolla kasvaa kaksi mäntyä.

Alueen maaperä on hiekkamoreenia, jonka alla on peruskallio; kalliopaljastumia näkyy monin paikoin. Alue on mäntyvaltaista kuivaa kangasta. Aluskasvillisuutena on sammalta ja varpukasveja (mustikka, kanerva ym.). Röykkiöiden eteläpuolitse kulkee WSW-ENE -suuntainen niemenkärkeen vievä polku, joka lähtee Lentävänniemen rantoja pitkin kulkevasta kävelytiestä n. 300 m lapinraunioista NW.

Näsijärvi kuroutui itsenäiseksi altaaksi Ancylusjärven loppuvaiheessa, n. 8000 vuotta sitten. Arvioitu Näsijärven silloinen korkeustaso on n. 85 m mpy. Näsijärven lasku-uoma oli sen pohjoisosassa vesien virratessa Lapuanjoen vesistöön. Järven pohjoisosan nopeamman maankohoamisen seurauksena vedenpinta nousi eniten Näsijärven eteläpäässä, mikä johti vesimassojen purkautumiseen etelään, Pyhäjärveen, ja Tammerkosken syntyyn noin 6900-5400 vuotta sitten. Tulvan ylärajaan syntyneet rantamuodostumat jäivät kuiville n. 2-3 m järven nykyisen pinnan yläpuolelle (Alhonen 1988: 34-36). Näsijärven nykyinen vedenkorkeus on keskimäärin 95,4 m mpy (vaihteluväli 94,13-95,62 m mpy).

3. MAANKÄYTTÖ

Reuharinniemi on kaavoitettu Tampereen Lentävänniemen kaupunginosan lähivirkistysalueen osaksi. Alueella kasvaa mäntyvaltaista metsää ja on runsaasti polkuja. Reuharinniemen lapinrauniot ovat suosittu nähtävyysskohde.

Reuharinniemi ja Reuharinsaaret siirtyivät Tampereen kaupungin omistukseen huhtikuussa 1999 A. Ahlström Oy:n kanssa tehdyn maanvaihdon myötä. Alue on aina ollut metsäaluetta. Puuston iästä päätellen niemellä ei ole tehty laajoja hakkuita ainakin 100 vuoteen.

Reuharinniemi on ollut suosittu huviretki- tms. kohde ainakin 1900-luvun alusta lähtien. Paikalla on käynyt veneillä paljon varsinkin Pispalan kaupunginosan asukkaita. Niemellä on pidetty nuotioita ja juhannuskokkoja (suullinen tieto, saatu eräältä vanhalta Pispalan asukkaalta).

Perimätiedon mukaan Suomen sodan aikana kesällä 1808 Reuharinniemellä oli J. J. Rothin ja C. J. Spooffin johtaman sissipartion leiripaikka (suullinen tieto, samalta henkilöltä; Rothin ja Spooffin sissiretkestä ks. esim. Rasila 1988: 546-548).

1700- ja 1800-luvuilla Reuharinniemen alue kuului Niemen rusthollin tiluksiin.

4. TUTKIMUSHISTORIA

Vanhin tieto Reuharinniemen alueen lapinraunioista on 1700-luvun loppupuolelta. Maanmittari Daniel Hall, joka suoritti isonjaon Pirkkalan pitäjässä, kirjoittaa teoksessaan ”*Geographisk, Physico-Economisk Och Historisk Beskrifning öfwer Birckala Socken*” seuraavaa:

”§.12. Några ätthögar eller på finska så kallade lapinrauniot, äro i markerne fundne, af hwilka en på Reuharisari holme under Niemis rusthålls egor, derföre förtienar omtalas, at jag om sommaren år 1762, sedan stenröset blifwit kullkastadt, som bestod af större och mindre stenar, deribland uphemtade åtskillige sönderslagna stycken af en urna, hwilka sammanpassade liknade en rund kruka, hwars diameter efter uträkning befants hafwa warit i det närmaste siu geometriska tum: materien war af en almän lera, inblandad med någon grof sand, och röjdes derpå märken och intryck efter nog grofwa finger-ändar, ofelbart tilkomna under kärilets förfärdigande, då ämnet warit fuktigt och wekt, samt at krukan wait i eld, witnade des rödaktiga färg” (Hall 1783: 7).

”Löysimme tiluksilta muutamia hautakumpuja eli suomeksi ns. lapinraunioita, joista yksi – joka sijaitsee Reuharinsaarella Niemen rusthollin tiluksilla – kannattaa sen takia mainita, että minä kesällä vuonna 1762, sen jälkeen kuin suuremmista ja pienemmistä kivistä koostuva rökkiö oli hajotettu, niiden joukosta löysin lukuisia rikkoutuneita urnan palasia, jotka yhteen sovitettuina muodostivat pyöreän saviastian, jonka todettiin olevan halkaisijaltaan lähes seitsemän tuumaa: aines oli tavallista savea, johon oli sekoittunut jonkin verran karkeaa hiekkaa, ja siihen oli painettu merkkejä ja sormenjälkiä astiaan valmistettaessa, jolloin aines oli ollut kosteaa, ja sen punertava väri osoitti saviastian olleen tulussa” (suomennos Unto Salon mukaan: Salo 1988: 150).

D. Hallin löytämien saviastianpalojen nykyisestä sijainnista ei ole tietoa. Noin sata vuotta myöhemmin insinööri Herman Kaufmann taas kirjoitti Reuharin kivirakennelmista (suomennos A. O. Heikelin mukaan):

”Reuharin saarella metsässä koko matkan päässä rannalta löytyy nelikulmainen kivipano yhden tai parin jalan korkeutta ja noin kahden neliösylen avaruutta, joka eräessä paikassa näyttää mustetulta ja lienee muinaisuudessa ollut käytettynä asunnoksi. – Reuharista luoteeseen on muutama toinen saari, jonka nimeä olen unhoittanut, mutta joka kuuluu Lielahden kartanon alle; siinä sen eteläisellä niemikkeellä tavataan jäännöksiä suuresta, hävitetystä kivitummusta” (Heikel 1882: 49).

Reuharinniemen lapinraunioiden ensimmäisen arkeologisen tarkastuksen suoritti Esko Sarasmo vuonna 1970 (Sarasmo 1971). Raunioiden ja niiden ympäristön tarkastuksia tekivät tämän jälkeen Jouko Rätty v. 1971 Tampereen arkeologisen inventoinnin yhteydessä (Rätty 1972: 6-8, nro 4), Tuula Heikkurinen-Montell v. 1993 (Heikkurinen-Montell 1994) ja Teija Nurminen v. 1994 uuden inventoinnin yhteydessä (Nurminen & Rajala 1995: 29-34, kohde nro 3). Viimeksi mainitun tarkastuksen aikana Reuharinniemen kärjelle kaivettiin muutamia koekuoppia, joista ei tullut merkkejä kulttuurikerroksesta. Syksyllä 1998 Jan Fast teki niemeen muutaman koekuopan ilman selviä tuloksia.

J. Rätty ja T. Nurminen tekivät tarkastuskäyntejä isossa Reuharinsaarella, mutta eivät löytäneet merkkejä lapinraunioista. Tämän vuoksi J. Rätty otaksui, että D. Hallin kuvaus tarkoittaisi Reuharinniemen suurempaa rökkiötä. Reuharinniemen päätä, jolla rökkiöt sijaitsevat, erottaa muusta niemestä vetinen kannas, joten se on ollut saarena veden ollessa hiukan korkeammalla; myös 1700-luvun karttojen mukaan se oli saari. J. Rätty otaksui myös, että Reuharinniemen

isomman raunion keskellä ollut pohjaan ulottuva kuoppa on D. Hallin kaivama. U. Salo pitää Rädyn perusteluita moitteettomina (Räty 1972: 8; 1973; Salo 1988, 150). Myös H. Kaufmannin mainitsema ”Reuharista luoteeseen” sijaitseva saari, jolla on ”suuri hävitetty kivikumpu” tarkoittaa mahdollisesti nykyistä Reuharinnientä. Sen sijaan Reuharinsaarella H. Kaufmann tarkoittaa selvästi nykyistä isoa Reuharinsaarta, jolla on inventoinnin yhteydessä todettu historiallisen ajan muurijäänös (Nurminen & Rajala 1995: 339, nro 110).

Aiemmissä tutkimuksissa Reuharinniemen rökkiöt on ajoitettu varhaismetallikaudelle (Heikkurinen-Montell 1994) tai pronssi-/rautakaudelle (Nurminen & Rajala 1995: 29). Mikäli Reuharinniemen isompi raunio on sama, kuin D. Hallin kaivama, se voitaneen ajoittaa U. Salon mukaan roomalaiselle rautakaudelle. D. Hallin löytämä rikkoutunut saviastia on U. Salon mukaan ”pronssikauden Suomelle vieras, kaiketi vasta roomalaisaikainen löytö” (Salo 1988: 78).

Inventoinneissa Reuharinniemen lähiympäristöstä löydettiin kaksi kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka ja kaksi kivi-/varhaismetallikautista irtolöytöpaikkaa. Kiviröykkiö *Lentävänniemi 1* sijaitsee n. 530 m WNW, tasaisella maalla, metsässä, rannasta n. 80 m. Se on matala, lähes maantasainen, pyöreä, halkaisijaltaan 4 m. Inventoijan mukaan rökkiö voisi ajoittua rautakaudelle (Nurminen & Rajala 1995: 35-40, kohde nro 4). Lapinraunio *Lentävänniemi 2* sijaitsee Reuharinniemen raunioista n. 700 m NNW, Lentävänniemen koilliskärjen tuntumassa, kalliolla, rantatörmän reunalla. Se on muodoltaan soikeanpyöreä ja kooltaan 9 x 7 m (sama, s. 179-184, nro 42). Tämän lapinraunion ja Reuharinniemen välissä, niemekkeellä on kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka *Lentävänniemi 3*. Asuinpaikka sijaitsee siirtolohkareiden suojaamana mäntyä kasvavassa kangasmetsässä. Paikalle kaivetuista koekuopista on löytynyt kvartsi-iskoksia (sama, s. 185-191, nro 43).

Mahdolliseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä on tullut myös itse *Reuharinniemestä*, sen kapeasta keskiosasta, lapinraunioista n. 160 m WNW. Löytöjen joukossa on kvartsi- ja kivilaji-iskosten lisäksi yksi keramiikanpala (Sama, s. 216-217, nro 49). Keramiikka on koristelematonta, väriltään vaaleanruskeaa; saviaines on tiivistä, sekoitteena kvartsia, maasälpää ja kiillettä (KM 28579:1). *Reuharinsaaren* lounaispäästä on myös löytynyt kvartsi-iskoksia (Sama, s. 214-215, nro 48). Kaksi viimeistä kohdetta on luokiteltu irtolöytöpaikoiksi.

5. TUTKIMUSMETODIIKKA

Vuoden 1999 kaivausalue, kooltaan 107,5 m² (S-N -akselin pituus 11 m, W-E -akselin pituus 12 m) sijoitettiin niin, että näkyvissä ollut rökkiökiveys oli sen keskellä, ja etäisyys kiveyksen reunoista kaivausalueen rajaan oli n. 1,5-2 m. Alueelle laadittiin oma koordinaattijärjestelmä bussolin pääilmansuuntien mukaan. ”Nollapiste” $x = 300 / y = 500$ sijaitti kaivausalueen kaakkoiskulmassa. Kaivausalue jaettiin linjanaruilla 2 x 2 m kokosiin koordinaattiruutuihin. Korkeuskiintopisteenä käytettiin isoa maakiveä, joka sijaitsee kaivausalueen S-reunasta n. 2 m etelään. Kiintopisteen koordinaatit ovat 296,85/493,80. Absoluuttinen korkeus mpy siirrettiin jonovaaituksella suurmonikulmiopisteeltä nro 14935, joka sijaitsee kaivausalueelta 80 m W kalliolla (peruskoordinaatit: $x = 6824\ 288, y = 2485\ 735$) ja jonka korkeus on 99,39 m mpy. Kaivauksen oman kiintopisteen korkeudeksi saatiin 99,92 m mpy. Kaivaukskarttojen korkeusluvut ja löytöjen z-koordinaatit on ilmoitettu absoluuttisina, m mpy, paitsi pintavaaituskartan (kartta 2) lukemat, jotka ovat suhteellisia ja ilmoitettu cm:nä vaaituskojeen alapuolella.

Kenttätöiden alussa kohde valokuvattiin ja tehtiin kaivausalueen pinnan tarkkavaaitus 20 cm:n välein. Tämän jälkeen rökkiökiveyksen pinnalta ja sen ympäriltä poistettiin turve ja karike, jolloin saatiin esille rökkiön *pintataso*. Pintataso piirrettiin mittakaavassa 1:20, vaaittiin ja valokuvattiin.

Sen jälkeen röykkiö kaivettiin yhtenä kokonaisuutena, tasokaivauksena, tavoitteena saada esiin ja tutkia mahdolliset rakenteet myös yhtenäisinä kokonaisuuksina (kiviröykkiöiden tutkimista tasokaivauksena ilman sektorointia on perusteltu mm. Timo Miettisen ja Markku Mäki vuodin tutkimuksissa (Miettinen 1993: 91; Mäki vuoti 1993) ja käytännössä toteutettu esim. Oulun Kaakkurissa (Mäki vuoti 1989) sekä viime vuosina esim. Lempäälän Naarankalmanmäellä (Raika & Seppälä 1999: 8-9)). Röykkiö purettiin poistamalla aina näkyvissä oleva kivikerros kerrallaan, jättäen isommat, mahdollisiin rakenteisiin kuuluvat kivet paikoilleen. Yhden kerroksen vahvuus vaihteli riippuen poistettavien kivien koosta ja oli keskimäärin 10-15 cm. Kivikerroksen alainen alue tutkittiin ja puhdistettiin ennen seuraavan kivikerroksen poistoa. Jokainen tällä tavalla saatu kivitaso (tai maataso kaivausalueen reunoilla) dokumentoitiin valokuvaamalla, piirtämällä ja vaaitsemalla. Yleiskuvat otettiin noin 5 m:n korkeudelta. Pintataso, tasot 3 ja 4 piirrettiin mittakaavassa 1:20 (ks. karttaluettelo). Tasoilla 1 ja 2 piirrettiin maalaji- ja kivirakennekartat mittakaavassa 1:40. Koko kaivausalue kaivettiin peruskallioon asti. Pohjataso vaaittiin ottamalla korkeuslukemia 50 cm:n välein.

Kaivauksen profiililinjoiksi valittiin linjat $y = 494$ (S-N -profiili) ja $x = 304$ (W-E -profiili). Näiden linjojen tarkkavaaitus 20 cm:n välein tehtiin kaivauksen jokaisella tasolla sekä maalajin muuttuessa. Profiilikartat piirrettiin jälkityövaiheessa kentällä tehtyjen mittauksien perusteella (mittakaava 1:20). Profiilikartoista käyvät ilmi kalliopohjan ja rökkiön muoto, maalajit ja kivirakenteet.

Kivien välinen turve/kariker tai maa sekä rökkiökiveyksen alla ja ympärillä ollut maa kaivettiin lastoilla ja seulottiin tarvittaessa. Löydöt otettiin talteen tarkoin koordinaatein. X- ja Y-koordinaatit mitattiin koordinaattiverkon ja mittojen avulla 5 cm:n tarkkuudella, tärkeimmille löydöille 1 cm:n tarkkuudella. Z-koordinaatit mitattiin vaaituskojeen avulla 1 cm:n tarkkuudella ja laskettiin heti absoluuttisiksi, m mpy. Esihistorialliset löydöt on luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin päänumerolle KM 31495, diar. 13.7.1999. Historiallisen ajan löytöjä ei ole luetteloitu.

Kiveyksen ja peruskallion välisestä ohuesta hiekkakerroksesta otettiin 4 maanäytettä (ks. Maanäyteluettelo raportin liitteessä). Kaivauksen ainoa hiilinäyte otettiin 23.6.1999 4.kerroksesta, reunakehään kuuluvan kiven alta; koordinaatit: $x = 305,05-45$, $y = 491,20-35$, $z = 100,14$.

Kaivauksen yhteydessä tehtiin neljä 1 m²:n kokoista koekuoppaa raunion lähiympäristöön mahdollisen kontekstin (asuinpaikka yms.) havaitsemiseksi. Koekuopat kaivettiin lastoilla, kaivettu maa seulottiin tarvittaessa. Löydöt otettiin talteen kerroksittain, 5-10 cm:n syvyystarkkuudella. Koekuoppien pinnat ja pohjat vaaittiin.

Kaivausten päätyttyä rökkiö ennallistettiin ja kaivausalue kunnostettiin. Lapinraunion pintakerroksen sammaloituneet kivet laitettiin päällimmäiseksi kivikerrokseksi. Suurimmat niistä oli numeroitu kiveyksen purettaessa ja asennettiin nyt pintatasokartan mukaan alkuperäisille paikoilleen. Osa esiin kaivettua reunakehää jätettiin näkyviin sen pohjoisosassa.

6. KAIVAUSHAVAINNOT

6.1. Pintataso

Negatiivit: 113449-113452

Diat: 41841, 41842

Lapinraunion maanpinnalle näkyvä osa oli ennen kaivausten aloittamista muodoltaan pyöreä, halkaisijaltaan 8 m. Kiveys oli osittain karikkeen ja kasvien (mustikkaa, pihlajan- ja männynvesaa)

peitossa, reunoistaan sammaloitunut. Røykkiön rakentamiseen käytetyt kivet ovat pääasiassa tummanharmaata liusketta. Røykkiön NW-osassa, koord. 304,60-90/492,90-493,20, oli n. 30-40 cm kokoinen kvartsikivi, josta irronneita kvartsinpaloja löytyi sen vierestä karikkeesta. Kvartsisuonia on havaittu myös muutamissa muissa kivissä; ne merkittiin tasokartoille mm. kvartsilöytöjen tulkinnan helpottamiseksi. Lapinraunion keskiosassa, koord. noin 302-303/493-494,5, näkyi selviä penkomisen jälkiä – kuopanne, jossa kivet olivat vähemmän sammaloituneita, kuin ympäristössä. Kyseessä oli varmasti sama kuoppa, mistä on mainintoja tarkastus- ja inventointikertomuksissa, mutta jo osittain täytettynä ympäriltä siirretyillä kivillä.

Pintaturvetta poistettaessa røykkiön reunoista kiveyksen havaittiin jatkuvan n. 1-2 m joka suunnassa. Kaivausalueen reunoilla se muuttui kuitenkin harvaksi ja epämääräiseksi (ks. Kartta 3). Monesta kaivauksen reuna-alueella (varsinkin kaivausalueen NE- ja SE-osissa) olleesta kivistä voitiin päätellä, että ne oli siirretty muualta, ilmeisesti heitetty røykkiökiveyksestä. Lapinraunion kuuluneita kiviä oli ilmeisesti myös liikkunut itsestään rinnettä alas røykkiön N- ja NE-osissa.

Røykkiön pintatason kiveys oli siis maanpinnalle ennen kaivaustöiden aloittamista näkynyttä kiveystä laajempi ja muodoltaan epämääräisempi. Tiheä kiveys ulottui noin 1-2 m:n päähän kaivausalueen rajoista. Kaivausalueen W-reunalla se muodosti n. 2 x 2 m kokoisien ulkoneman, koord. n. 304-306/488-490, ulottuen siten aivan kaivausalueen rajalle asti; rajan ulkopuolella maasto laskee jyrkemmin järveen, eikä maanpinnalla näy enää merkkejä kiveyksestä. Sen sijaan kaivausalueen SW-puolella, lapinraunioiden A ja B välisellä alueella näkyi paikoin maan pintaan pistäviä erikokoisia kiviä.

Lapinraunion korkeimman pisteen koordinaatit olivat: $x = 305,5$, $y = 492,9$, $z = 100,62$ m mpy. Kiveyksen pinta laski tästä loivasti etelään ja itään sekä melko jyrkästi pohjoiseen (ks. Kartat 2 ja 9). Kiveyksessä voitiin havaita merkkejä reunakehään viittaavasta rakenteesta. Pintatasossa erottui puhdistuksen ja kasvillisuuden poiston jälkeen edellä mainitun 1 x 1,5 m:n kokoisien kuopanteen lisäksi kaksi muuta kuoppaa: toinen halkaisijaltaan n. 2 m, pohjalla turvetta, koord. 304-306/494-496; toinen pienempi ja epämääräisempi, koord. n. 302,5-303/495,7-496,4.

Pintaturpeen paksuus kaivausalueen reunoilla oli keskimäärin 5-8 cm ja enintään 20 cm (E-reuna). Sen poiston jälkeen kaivausalueen N-, E- ja SW-osissa, varsinkin reunoilla, paikoin tuli vastaan peruskallio. Kaivausalueen S- ja E-reunoilla pintaturpeen alta tuli paikoin vaaleanruskeaa tai -harmaata silttiä/hiesua. Kaivausalueen eteläreunassa turpeen alla alkoi harmahtavan- tai kellertävänvaaleanruskea hietakerros. Hiilikeskittymiä pintaturpeessa ja heti sen alla havaittiin kaivausalueen N- ja E-reunoilla. Tuhka- ja nokimaaläikkä paljastui røykkiökiveyksen SE- ja SW-puolelta. Kyseessä on resenttejä tulenpidonjälkiä.

Karikkeesta, pintaturpeesta ja heti sen alta löytyi muutamia kivistä irronneita kvartsinpaloja ja resenttejä esineitä: pullolasin paloja, modernin tekstiilin kappaleita, telttalukko (?), sekä resentinnäköistä hiiltä. Löytöjen joukossa oli myös yksi sellainen, joka aiheutti Tampereen kaupungin pelastuslaitoksen asiantuntijan kutsumisen paikalle. Kyseessä oli muoviputkilo, jossa luki ”RADIOACTIVE. The Radiochemical Centre Amersham, England. Sodium carbonate – C 14” ja jonka sisällä oli jäljellä yksi tabletti vaaleaa ainetta (neg. 113448). Mittauksissa ei kuitenkaan todettu mitään säteilyä. Putkilo löytyi kaivausalueen SE-osasta, turpeesta, koord. 302,20/498,60.

6.2. Kerros 1 ja taso 1

Negatiivit: 113455-113458

Diat: 41838, 41839, 41845, 41846

Kalliopaljastumat kaivausalueen W-, E- ja N-osissa laajenivat huomattavasti 1.kivikerrosta purettaessa (ks. kartta 4). Kivien välissä oli kaivausalueen suurimmassa osassa tummanruskeaa turpeenomaista (runsaasti kasvien jäänteitä ja kasvisperäistä humusta sisältävää) maata. Siitä tuli melko runsaasti moderneja löytöjä (ei luetteloitu): pullolasia, tekstiilin kappaleita, metallinappi, kiväärihylsy, vanha rautanaula, jogurttipurkki yms. roskaa, sekä resentiä hiiltä. Kivien alta (varsinkin kaivausalueen S-osassa) tuli monin paikoin melko tuoretta kariketta ja ilmeisesti vanhaa pintaturvetta. Tämä merkitsee sitä, että röykkiön pintakerroksen kiviä on siirretty aika paljon, varsinkin sen keskiosasta reunoihin. Linjojen $x = 304$ ja 307 välissä erottui 40-50 cm kokoisista litteähköistä kivistä ladottu kaarenmuotoinen 40-80 cm leveä kehärakenteen osa. Sen sijaan kaivausalueen eteläosassa todettiin 0,8-2 m leveä pienempien (keskimäärin 10-20 cm kokoisten) kivien vyöhyke, sekin kaarenmuotoinen. Röykkiön NW-osasta, kehärakenteen sisäpuolelta paljastui lapinraunion suurin kivi, jonka mitat olivat n. $1,3 \times 0,5 \times 0,5$ m, koord. 304,8-305,5/492,1-493,5.

Kaivausalueen S-reunassa jatkui vaalea (harmahtavan- tai kellertävänvaaleanruskea) hiekkakerros. Röykkiökiveyksen ulkopuolella, kaivausalueen SE-kulmassa, SW-, SE- ja NE-reunoissa oli paikoin tummempaa ja humuspitoisempaa, keskiruskeaa tai tummanruskeaa (peruskallion tuntumassa) soransekaisista hiekkaa. Hiekkakerroksesta löytyi yksi kvartsi-iskos (KM 31495:1). Tasossa 1 erottui laajahko vaalean hiekan ulkonema kaivausalueen S-osassa, pienten kivien vyöhykkeellä (dia 41838), koord. 300,0-301,6/492,2-495,4. Tämä hiekka oli selvästi heitetty kivien sekaan kohdan 6.1. alussa mainittua kuoppaa kaivettaessa. Kaivausalueen E- ja NE-osissa oli paikoin 1-4 cm paksu kerros vaaleanharmaata silttiä peruskallion päällä.

Kaivausalueen NE- ja N-reunoissa sekä jonkin verran NW-osassa kalliorinteellä todettiin monin paikoin peruskallion päällä, varsinkin sen pinnassa esiintyvissä kuopanteissa, luontaista hiiltä tai hiilipitoista maata ilman selviä keskittymiä. Kyseessä on melko varmasti kosteuden aiheuttaman hiiltymis- ja nopeamman rikastumisprosessien tulos. Monessa tapauksessa kyseessä oli selvästi hiiltyneitä puunjuuria. Mutta myös resentejä tulenpidon jälkiä saattaa olla kuitenkin joukossa. Selkeitä historiallisen ajan (pääasiassa luultavasti 1900-luvulta) tulenpidonjälkiä - hiili- ja tuhkaläikkä - on tullut esille kaivausalueen SW-reunasta. Kyseessä on pienikokoisten, lyhytaikaisten nuotioiden jälkiä.

Yksi em. säännöstä stratigrafiselta sijainniltaan ja luonteeltaan poikkeava nokimaaläikkä erottui ruskehtavanharmaassa siltissä/hiekassa kaivausalueen E-reunassa, kalliokumpareen juurella, sen S-puolella, koord. $x = 302,40-80$, $y = 499,00-70$, $z = n. 99,35$ (neg 113455, dia 41839). Nokimaaläikkä oli löydötön. Siitä n. 30 cm SW samalta korkeudelta ($z = 99,37$) harmaasta siltistä löytyi kuitenkin yksi kvartsi-iskos (KM 31495:2), joten nokiläikän esihistoriallisuus on mahdollista. Kaivauksen S-profiilin itäosassa, $x = 300$, $y = 497,00-40$, n. 10-30 cm syvyydessä maanpinnasta havaittiin jonkin verran punertavaa hiekkaa, jossa oli muutama hiilenmurunen.

6.3. Kerros 2 ja taso 2

Negatiivit: 113459, 113460

Diat: 41847, 41848

Röykkiökiveys supistui huomattavasti 2.kivikerroksen poiston jälkeen (ks. Kartta 5). Kalliopaljastumat kaivausalueen W-, E- ja N-osissa laajenivat. Röykkiön reunakehän N-, W- ja NE-osat alkoivat hahmottua selkeämmin. Kehäkiveys koostui pääasiassa isoista kivistä (halk. keskimäärin 40 cm), sen leveys vaihteli 45-120 cm välillä. Röykkiön keskiosassa kivien koko oli keskimäärin 20-35 cm. Kaivausalueen keski- ja eteläosan lisäksi kiveystä oli jäljellä jonkin verran

kaivausalueen N-osassa kalliorinteen alla. Myös kaivausalueen W-osassa, kivikehän ulkopuolella ollut kiveys supistui huomattavasti tasoon 2 mennessä. Röykkiön S-osassa linjojen $x = 300$ ja 303 välissä erottui edelleen kaareva pienempien (keskimäärin 15-20 cm kokoisten) kivien vyöhyke. Kivien seassa oli ruudun 300-302/492-494 alueella hienoa kellertävää hiekkaa (vrt. kohta 6.2.).

Röykkiön suurin kivi (ks. kohta 6.2.) siirrettiin ketjutaljanosturin avulla. Sen alta tuli tummanharmaata hiekkamaata, vähän hiilenmurua sekä resentti luunpala (kiven NE-kulman alta, kallion pinnalta). Kiven suuren painon perusteella voi olettaa, ettei sitä ole tuotu muualta, vaan se oli sijainnut alun perin tällä paikalla ja myöhemmin röykkiötä rakennettaessa oli vain käännetty.

Kaivausalueen keski- ja pohjoisosissa kivien seassa oli turvemaista, juuria ja kariketta sisältävää maata, josta löytyi pullolasia ja -korkkeja, kaksi pienoiskiväärin hylsyä, palamatonta luuta, tekstiilin ja muovin paloja, sekä resenttiä hiiltä ja lahoppua (ei luetteloitu). Röykkiön NE-osasta, kivikehän sisäpuolelta, ruskehtavanmustasta maasta kivien välistä löytyi kaksi keramiikanpalaa (KM 31495:3-4). Kaivausalueen N-reunasta, kiveyksestä, runsaasti juuria ja humusta sisältävästä tummanruskeasta maasta löytyi tiilenpala (ei luetteloitu, koord. $x = 309,05$, $y = 495,04$, $z = 98,93$). Kaivausalueen S- ja SW-reunoissa oli kellertävää tai vaaleanruskeaa soransekäistä hiekkaa, SE-nurkassa oli keskiruskeaa hiekkaa tai soraa. Kaivausalueen SW-reunassa oli lisäksi paikoin podsolia, jonka alta tuli kellertävää soraa.

Tasossa 1 todetut tuhka- ja hiililinnit kaivausalueen SW-osassa hävisivät tasoon 2 mennessä. Mahdollisia tulenpidon (tai metsäpalon?) jälkiä löytyi kaivausalueen SE-kulmasta: kallion päällä olevassa ohuessa hiekkakerroksessa oli jonkin verran hiiltä ja punertavaa maata, muttei selviä merkkejä tulisijasta (koord. 300,55-85/498,25-65); ruudun itäreunalta löytyneissä hiilenpaloissa oli jäljellä palamatonta puuta.

6.4. Kerros 3 ja taso 3

Negatiivit: 113461, 113462

Diat: 41849, 41851

Röykkiökiveys supistui tasoon 3 mennessä n. 8 x 8 m kokoiseksi, pohjoisrajana röykkiön reunakehä (ks. kartta 6). Kiveyksen W-, N- ja E-puolella oli kalliota. Kiviä oli jäljellä kuitenkin jonkin verran myös kaivausalueen N-reunassa, kallioportaan alla. Röykkiön keskiosassa peruskallio oli tullut monin paikoin näkyviin. Kaivausalueen W-osassa, kivikehän ulkopuolella ollut kiveys hävisi tasoon 3 mennessä.

Röykkiön reunakehän S-osa alkoi erottua kerrosta 3 kaivettaessa ja tasossa 3. Reunakehän sisäpuolella, siitä n. 0,2-0,5 m:n etäisyydellä, röykkiön N-osassa hahmottui paikoin toisen, sisemmän kehän osia (ks. kartta 10). Lisäksi taso 3:ssa pystyttiin erottamaan kaksi pientä, soikeaa, SW-NE -suuntaista, 30-70 cm kokoisista kivistä ladottua kehää röykkiön pohjoisosassa, ison reunakehän sisäpuolella: toinen oli ulkomitoiltaan n. 3,5 x 2,5 m (koord. n. 303,0-306,0/492,6-496,0), siihen länsipuolelta liittynyt pienempi kehä oli n. 2 x 1 m kokoinen (koord. n. 304,6-306,0/491,8-493,7). Röykkiön reunakehän SW-puolella erottui 30-40 cm kokoisista kivistä ladottu n. 2 m pitkä NW-SE-suuntainen kivrivi, koord. n. 302,0/490,4-300,5/491,5.

Röykkiön pohjois- ja keskiosissa (reunakehän sisäpuolella) tummanruskea turvemainen maa muuttui kerrosta 3 kaivettaessa paikoin hiekansekaiseksi, vaaleammaksi, ja sen alta tuli monin paikoin vaaleanharmaata, kellertävää tai vaaleanruskeaa hietaa/silttiä (ks. profiilikartat K 9). Havainnot tummemmasta (vaaleanruskeasta) hiedasta keskittyivät röykkiön N-osaan, pienten kivikehien alueelle. Ohut (n. 3 cm paksu) vaaleanharmaa silttikerros todettiin myös paikoin

kaivausalueen N-reunassa, kallioportaalla, ruskean humuspitoisen maan (turpeen) ja kallion välissä.

Röykkiön S-osassa vaalea (kellertävä) hiekka jatkui kiveyksen seassa samalla alueella, kuin edellisessä kerroksessa. Kaivausalueen S- ja SW-reunoissa oli edelleen vaaleaa (kellertävää) soransekasta hietaa. Ainakin osa siitä paljastuneista kiviä näytti luontaisilta moreenikiviltä. Röykkiökiveyksen SE-puolella oli vähän tummempaa, vaaleanruskeaa hiekkaa.

Kaivausalueen SE-kulmasta, koord. n. 300,5/498,5, kallion päällä olleesta vaaleanruskeasta hiekasta löytyi puuhiiltä ja jonkin verran palanutta maata (vrt. ed. kerros). Hiilenpaloissa oli kuitenkin myös jäljellä palamatonta puuta. Ilmiön luonne jäi epäselväksi (historiallisen ajan nuotion jälkiä? metsäpalon jälkiä? luonnollisen hiiltymisprosessin tulos?). Hiiltä löytyi myös kaivausalueen NE-reunasta (koord. n. 307-308/497-498) keski- ja tummanruskeasta hiekasta. Mitään esim. nuotioon viittaavaa hiilikeskittymää ei havaittu; hiilenpalat näyttivät pääasiassa palaneilta/hiiltyneiltä puunjuurien tai -oksien osilta. Hiekan tummempi väri puolestaan merkitsi nopeampaa rikastumisprosessia, mikä oli jo aiemmin todettu tällä alueella (ks. kohta 6.2.) ja mikä oli mahdollisesti johtanut puunjuurien hiiltymiseen hyvin kosteassa maaperässä. Tulenpidon mahdollisuutta röykkiön NE-puolella ei voi kuitenkaan kokonaan sulkea pois.

3.kerroksesta löytyi melko runsaasti pieniä saviastianpaloja, jotka keskittyivät röykkiön NE-osaan, pienen kivikehän sisäpuolelle (ks. kartta 10). Keramiikanpalat tulivat poikkeuksetta tummanruskean maan ja hiekan/siltin rajasta. Tästä kerroksesta löytyi lisäksi toistakymmentä kvartsi-iskosta (KM 31495:5-34). Kaivausalueen keski- ja S-osasta turvemaisesta maasta löytyi lisäksi pullolasia ja -korkkeja, muovinappi, 2 kivääripatruunaa, kolme palamatonta eläimenluun palaa (ei luetteloitu). Röykkiön eteläosassa kivien alta tuli paikoin suhteellisen tuoretta kariketta, mikä yhdessä em. modernien löytöjen kanssa osoittaa, kuinka syvälle penkomisen jäljet täällä ulottuivat.

6.5. Kerros 4 ja taso 4

Negatiivit: 113463

Diat: 41852

Suurin osa kaivausaluetta (linjasta $x = 302$ pohjoiseen ja kaivausalueen SE-kulma) oli kaivettu peruskallioon asti tasoon 4 mennessä. Kiveystä ja maata oli jäljellä vain kaivausalueen S-osassa. Kiveyksessä erottui reunakehän eteläosan pohjakiviä, keskimäärin 40-50 cm kokoisia, suurin n. 80 x 40 cm kokoinen. Röykkiökiveyksen seassa kaivausalueen S-osassa oli jo monin paikoin luontaisia moreenikiviä, varsinkin reunakehän ulkopuolella.

Tummanruskea turvemainen maakerros hävisi kivien seasta 4.kerrosta kaivettaessa. Sen alta tuli lähes kaikkialla vaaleaa silttiä/hiekkaa tai peruskalliota. Röykkiön NE-osasta, itäpuolisen pienen kivikehän alueelta ja sen alta tuli keskiruskeaa hietaa, josta löytyi keramiikkaa, samanlaista, kuin edellisestä kerroksesta. Kaksi pientä palaneen luun palaa (KM 31495:83) otettiin talteen röykkiön NW-reunasta, reunakehään kuuluvan kiven alta, kallion pinnalta, koord. $x = 306,77$, $y = 492,20$, $z = 99,94$. Kaivausalueen N-reunassa, kalliorinteen alla oli kivien välissä mustaa humuspitoista maata, sen alla n. 1 cm paksu savikerros ja peruskallio. Täältä löytyi yksi kvartsi-iskos.

Röykkiön S-osasta, tumman maakerroksen pohjasta ja vaaleasta siltistä/hiekasta otettiin talteen kvartsi-iskoksia ja -esineitä. Neljästä kvartsiesineestä kolme ja lisäksi yksi kvartsiydin löytyivät n. 50 x 40 cm kokoiselta alueelta röykkiön SW-osasta, reunakehän sisäpuolelta (koord. 301,95-302,40 /491,70-492,10), missä kallion päällä oli keskimäärin 5 cm paksu kerros vaaleaa (kellertävää)

hiesua/hiekkaa. Tästä n. 70 cm itään löytyi lisäksi pronssi(?)niitti (KM 31495:46). Niitin löytöpaikan läheltä (n. 0,5 m päästä), hiekkakerroksen pintaosasta, samasta syvyydestä löytyi kuitenkin moderneja tekstiilinpaloja. Röykkiön eteläosasta tuli muitakin moderneja esineitä (pullolasia, purkinavaaja, viilipurkin kansi, rautaverkon pala yms.), suurin osa alueelta 301,2-303/493-494,5, karikkeen sekaisen turvemaisen tummanruskean maakerroksen alaosasta. Tällä alueella silttikerros puuttui paikoin (ilmeisesti kaivettu pois) ja kallio tuli vastaan tasoon 4 mennessä. Vanhaa kariketta ja resentejä löytöjä (muovipussin paloja) tuli myös erään suuren kiven alta röykkiön N-osasta (koord. n. 304-305/493-494).

Röykkiön itäreunassa (koord. n. 302-304/496-498), kallion päällä oli harmaata hiekansekaista, humuspitoista maata, josta löytyi muutama kvartsi-iskos. Reunakehän SE-puolella ja kaivausalueen S-reunassa kivien seassa oli vaaleankeltaista soransekaista hiesua. Suurin osa kaivausalueen S-reunassa olleista kivistä kuului ilmeisesti luontaiseen kivikkoon. Kaivausalueen SE-kulmasta, koord. 300-300,5/498-498,5, kalliokuopanteessa olleen vaaleanruskean hiekan seasta löytyi puuhiiltä ja jonkin verran palanutta (?) punertavaa maata (ks. ed. kerros). Kaivausalueen SW-reunassa (koord. 300,9-301,8/489,6-490,5) tasossa 4 todettiin n. 1,2 x 0,6 m kokoinen keskiruskean hiekan läikkä, joka saattaa olla luontaista alkuperää (läikän alla oli peruskalliosta kuoppa, johon oli kertynyt vettä; vrt. vastaavat ilmiöt kaivausalueen itäosassa edellisissä kerroksissa).

6.6. Kerros 5 ja pohjataso

Negatiivit: 113464

Diat: 41853

Viimeisen (viidennen) kivikerroksen poiston jälkeen kaivausalueen eteläosassa kaivettiin kiveyksen alla olevaa vaaleaa (pääasiassa vaaleankeltaista) soransekaista hiesua peruskallioon asti. Hiesun (hiekan) väri oli harmaitavampaa alueella 301-302/493-495 ja vaaleanruskeaa alueella 300-301/489-490,5 ja 300-301/497-497,5. Seassa oli erikokoisia moreenikiviä. Löytöinä tuli kvartsi-iskoksia ja orgaaniszekoitteista keramiikkaa. Saviastianpaloja löytyi pääasiassa röykkiön reunakehän alta ja sen SE-puolelta. Alimmat löydöt tulivat lähes kallion pinnalta (kehän sisäpuolelta), reunakehän SE-puolella niiden alla oli 15-30 cm paksu kerros hiekkaa, joka muuttui keltaisemmaksi/ruskeammaksi ja karkeammaksi. Kaivausalueen S-reunalla (x = 299-300) oli löydötöntä hiekkaa, joka muuttui karkeammaksi (soran osuus n. 50%) ja vaaleammaksi pohjaan mennessä.

Kaivausalueen SE-reunalla, kiveyksen ja keltaisen soransekaisen hiesun alla todettiin linssi keskiruskeaa hienoa hiekkaa, joka sisälsi hiilenmuruja ja punertavia läikkiä. Linssin koordinaatit: n. 300,25-85/496,80-497,35, z = 99,24-32, halkaisija n. 60 cm, paksuus n. 8 cm. Sen alla alkoi vaalea silttikerros. Kaivausalueen S-osassa, röykkiön reunakehän alla todettiin läikkä tummempaa (vaaleanruskeaa) hiekkaa. Linssin koordinaatit: 300,25-70/493,50-90, halk. n. 45 cm, paksuus 2-3 cm. Läikän vierestä, sen NW- ja NE-puolelta löytyi 6 palaa orgaaniszekoitteista keramiikkaa ja 3 kvartsi-iskosta (KM 31495:87-90). Linssin alla oli vaaleampaa (keltaista) ja karkeampaa hiekkaa.

Kaivauksen pohjatasona oli peruskallio. Kalliopinnan korkein kohta 100,24 m mpy sijaitsi kaivausalueen NW-osassa, koord. 305,5/490,0 (ks. Kartta 8). Tästä kallion pinta laski loivasti etelään, kaakkoon ja itään. Pohjoisrinne oli jyrkempi, linjojen x = 307,5 ja 309 välissä hyvin jyrkkä (porrasmainen). Kalliopohjan alin piste 98,69 m mpy sijaitsi kaivausalueen NE-kulmassa, koord. 310,0/496,0. Kallioperä on pääasiassa tummanharmaata liusketta, jossa on paikoin kvartsisuonia. Kalliopinnasta on monin paikoin irronnut lohkareita, muodostaen ”kuoppia” ja ”portaita”.

6.7. Koekuopat

Kaivausten yhteydessä lapinraunion A lähiympäristöön kaivettiin neljä 1 m²:n kokoista neulapohjoisen suuntaista koekuoppaa (ks. Yleiskartta, K 1).

Koekuoppa 1 tehtiin kaivausalueen S-puolelle, sen lounaiskulman koordinaatit olivat 293/493. Paikka kasvoi sammalta, mustikkaa ja kanervaa. Pinalukemat: SW-kulma 99,01 m mpy, NW-kulma 99,13 m mpy, SE-kulma 98,97 m mpy. Kuopan syvyys: SW-kulma 17 cm, NW-kulma 20 cm, NE-kulma 36 cm, SE-kulma 27 cm. Stratigrafia: 0-6/12 cm – turve; 6/12-17/36 cm – tummankeltainen hiekka; 17/36... cm – peruskallio. Heti turpeen alta tuli vähän hiiltä. Ei löytöjä.

Koekuoppa 2 kaivettiin kaivausalueen SW-puolelle, polun S-puolelle, kalliorinteen alapuolella olevalle tasanteelle. Sen lounaiskulma sijaitsi pisteestä 296/492 10 m suuntaan 239 astetta. Maanpinta kasvoi sammalta. Pinta- ja pohjalukemat: SW-kulma 99,45/99,06 m mpy, NW-kulma 99,50/99,13 m mpy, NE-kulma 99,47/99,12 m mpy, SE-kulma 99,42/98,91 m mpy. Kuopan maksimisyvyys 60 cm. Turvekerroksen paksuus oli 10-20 cm. Sen alla SE-reunassa oli n. 2 cm paksu podsolikerros ja NW-kulmassa n. 5 cm vahva oranssinkeltainen rikastumiskerros, muualla oli hienoa vaaleaa hiekkaa. Heti sammalkerroksen alla oli melko tiheästi 10-40 cm kokoisia kiviä. Kivikerros jatkui 35-45 cm syvyydelle. Tämän jälkeen oli puhdasta vaaleaa hiekkaa/soraa kuopan pohjaan asti. Ei löytöjä. Kuopassa paljastunut kivikerros kuuluu melko varmasti luontaiseen kivikkoon. Kivet olivat pääasiassa tummanharmaata liusketta ja ovat peräisin ilmeisesti niemen kallioperästä (koekuopan N-puolella on kalliopaljastuma).

Koekuoppa 3 tehtiin rökkiö A:n SE-puolelle, koekuoppa 1:n ENE-puolelle, loivalle mustikkaa ja sammalta kasvavalle SSE-rinteelle. Sen SW-kulma sijaitsi 6,7 m suuntaan 206 astetta. Pinta- ja pohjalukemat: SW-kulma 98,97/98,67 m mpy, NW-kulma 99,10/98,73 m mpy, NE-kulma 98,98/98,64 m mpy, SE-kulma 98,92/98,56 m mpy. Stratigrafia: 0-8/12 cm – turve; 8/12-30/40 cm – keski- tai vaaleanruskea (paikoin punertava) hieno hiekka, josta löytyi kvartsi-iskos ja kolme kvartsinpalaa (KM 31495:103-105); pohja – vaalea (harmahtava) hiekka/sora ja erikokoisia kiviä (moreenia).

Koekuoppa 4 kaivettiin rökkiö A:n ESE-puolelle, loivalle mustikkaa ja sammalta kasvavalle SE-rinteelle, polun N-puolelle. Kuopan SW-kulma sijaitsi kaivausalueen SE-kulmasta (pisteestä 300/500) 3,6 m suuntaan 75 astetta. Pinta- ja pohjalukemat: SW-kulma 99,14/98,80 m mpy, NW-kulma 99,23/98,92 m mpy, NE-kulma 99,16/98,85 m mpy, SE-kulma 99,14/98,84 m mpy. Stratigrafia: 0-6/12 cm – turve, jonka alla oli vähän hiiltä ja ohuita (alle 1 cm) podsoliläikkiä; 6/12-15/25 cm – hieno keskiruskea hiekka; 15/25-34/45 cm – vaalea (kellertävä tai punertava) soransekainen hiekka; pohja – vaalea (harmahtava) soransekainen hieta/hiesu. Kaikissa kerroksissa oli erikokoisia moreenikiviä. Löydöt (6 kvartsi-iskosta, KM 31495:106-107) tulivat keskiruskeasta ja kellertävästä/punertavasta hiekasta.

7. TULKINNAT JA YHTEENVETO

7.1. Stratigrafia

Tutkimusalueen maaperä on hiekkamoreenia, joka sisältää paikoin (esim. koekuoppa 2) hyvinkin paljon kiviä. Myös soran ja hienomman aineksen suhde vaihtelee. Moreenikerroksen paksuus on enintään 0,6 m, sen alla on peruskallio. Kallio tuli vastaan heti turpeen poiston jälkeen kaivausalueen NW- ja E-reunoilla. Kivirökkiö oli rakennettu ainakin osittain (esim. reunakehän pohjois- ja itäosat) paljaalle kalliolle. Suurimmalta osaltaan raunio sijaitsi kuitenkin ohuen, alle 10

cm:n, silttikerroksen (röykkiön keskiosa) tai paksumman hiekkakerroksen (raunion eteläosa) päällä (ks. Profiilikartat, K 9).

Turvekerroksen paksuus kaivausalueen reunaosissa ja sen ulkopuolella oli 5-20 cm. Peruskallion läheisyys on vaikuttanut nopeampaan turvekerroksen kasvuun ja nopeampaan rikastumisprosessiin maaperässä kaivausalueen alimmilla kohdilla, sen pohjois- ja itäreunoilla. Turvekerros puuttui kokonaan röykkiön keskiosasta. Havaintoja ohuesta podsolikerroksesta on tehty vain kaivausalueen SW-reunassa. Röykkiökiveyksen seassa oli kaivauksen 1.-4. kerroksissa tummanruskeaa turpeenomaista (runsaasti kasvien jäänteitä ja kasvisperäistä humusta sisältävää), paikoin hiekkansekaista maata, josta otettiin talteen runsaasti moderneja löytöjä. Kyseessä ei siis ole röykkiön alun perin kuulunut maa, vaan ajan mittaan kivien väliin muodostunut kerros. Kiveyksen paksuus oli enintään 60 cm (röykkiön eteläosassa).

7.2. Rakenteet

7.2.1. Kivirakenteet

Kaivauksissa todettiin, että röykkiö A koostui keskimäärin 4 kivikerroksesta. Kivien koko on keskimäärin 30 cm, mutta vaihtelee paljon. Röykkiön suurin kivi on mitoiltaan n. 1,3 x 0,5 x 0,5 m. Suurin osa kivistä on samaa kivilajia, kuin paikan kallioperä – tummanharmaata liusketta, ja ne oli kerätty ilmeisesti rannalta tai muuten lähiympäristöstä. Myös röykkiön paikalla alun perin olleet kivet oli ilmeisesti käytetty sen rakentamiseen.

Röykkiön pintaosan rakenteet ovat tuhoutuneet osittain tai kokonaan eli kivien alkuperäinen järjestys pintakerroksissa, varsinkin raunion eteläosassa, on rikottu, mistä todistavat kiveyksestä löytyneet modernit esineet sekä joskus melko tuoreelta vaikuttanut karike. Täysin koskemattomana voidaan pitää vain kaivauksen 5.kerrosta. Suuri osa kivistä on joutunut röykkiön alkuperäisten reunojen ulkopuolelle ”aartenetsijöiden” purkaessa kiveystä. Tämän ”toiminnan” tuloksena olivat myös kaksi kuoppaa raunion eteläosassa (ks. kohta 6.1.), joista isompi ulottui peruskallioon asti ja ajoittunee 1900-luvulle (kuitenkin ennen v. 1970, jolloin sen havaitsi tarkastuksen yhteydessä E. Sarasmo). Kuopasta otettuja kiviä ja vaaleaa hiekkaa/hiesua sen pohjasta oli heitetty kuopan eteläpuolelle (ks. kohta 6.2.). Myös röykkiön S-osassa 1.-3.kerroksissa todettu kaareva, 0,8-2,0 m leveä pienten kivien vyöhyke on muodostunut todennäköisesti raunion penkomisen tuloksena.

Röykkiön koillisosassa todettu n. 2 m halkaisijaltaan ollut kuoppa vaikutti huomattavasti vanhemmalta, kuin edellä mainittu. Kyseessä voisi olla osittain peittynyt D. Hallin v. 1762 kaivama kuoppa. Tätä oletusta tukee se, että kuopan alueelta löytynyt keramiikka vastaa suurin piirtein Hallin kuvaamia saviastianpaloja (ks. Tutkimushistoria, kohta 4). Kuopasta otettuja kiviä olisi tässä tapauksessa heitetty pääasiassa röykkiön pohjoispuolelle, kalliorinteen alle. Toisaalta on mahdollista, että kyseessä on rauenneen jonkinlaisen hautarakennelman jäännökset. Tämän puolesta puhuu se, että kuopan sijainti ja koko vastaavat hyvin röykkiön pohjakerroksessa todettua mahdollista hautaa.

Röykkiön alkuperäisiin rakenteisiin kuului ennen kaikkea litteähköistä 40-80 cm:n kokoisista kivistä ladottu ympyränmuotoinen *reunakehä*, jonka halkaisija oli n. 6,7-6,8 m (ulkomitat) (ks. Rakenne- ja löytökartta, K 10). Merkkejä kehämäisestä rakenteesta voitiin havaita jo pintatasossa, mikä johtui kuitenkin ainakin osittain siitä, että ”aartenetsijät” olivat siirtäneet kiviä röykkiön keskiosasta sen reunoihin. Varsinainen kehäkiveys alkoi hahmottua 1.kerroksessa, röykkiön pohjoisosasta alkaen. Kivikehä oli ladottu peruskallion (N- ja E-osat) tai pohjahiekan varaan. Myös sen päälle ja viereen oli ladottu isoja kiviä. Reunakehän sisäpuolella on havaittu merkkejä

mahdollisesta toisesta, pienemmästä kehästä, joka oli osittain tuhoutunut. Tämän *sisäkehän* halkaisija oli arviolta n. 4,8 m (ulkomitat).

Röykkiön pohjoisosassa, ison kivikehän sisäpuolella havaittiin lisäksi kaksi pientä soikeaa SW-NE-suuntaista kivikehää: toinen oli ulkomitoiltaan n. 3,5 x 2,5 m, siihen länsipuolelta liittynyt pienempi kehä oli n. 2 x 1 m kokoinen (ks. kohta 6.4.). Rakenteiden pohjassa oli vaaleanruskeaa hietaa, joka erottui siten röykkiön keski- ja eteläosan vaaleammasta siltistä/hiekasta. Isomman kehän sisäpuolelta tuli suurin osa kaivauksen saviastianpaloista. Kyseessä on todennäköisesti kaksi *ruumishautaa*. Isompi hauta oli tarkoitettu mahdollisesti kahdelle vainajalle. Sen kohdalla pintatasossa erottui edellä mainittu kuoppa, joka saattaa viitata rauenneeseen puu- tms. rakenteeseen.

Lapinraunion alkuperäiset mitat olivat arviolta n. 8 x 8 m, korkeus n. 0,6-0,7 m. Koko reunakehän sisäpuoleinen alue oli peitetty täyttökiveyksellä. Kiviä oli kasattu jonkin verran myös sen ulkopuolelle, varsinkin raunion eteläosassa, missä röykkiökiveykseen liittyi luontainen kivikko (ks. kohta 6.5.). Röykkiön reunakehän SW-puolella erottui 30-40 cm kokoisista kivistä ladottu n. 2 m pitkä NW-SE-suuntainen *kivirivi* (kohta 6.4.). Reunakehän W-puolella todettiin 2 x 2 m kokoinen *kivilatomus* (ei merkitty rakenne- ja löytökarttaan), joka hävisi tasoon 3 mennessä. Tämä kiveys oli täysin löydötön, ja sen tarkoitus jäi epäselväksi.

7.2.2. Noki- ja palo- tai likamaaläikät

Pintatasossa sekä 1. ja 2. kerroksissa todettiin lukuisia resenttejä, pääasiassa luultavasti 1900-luvulle ajoitettavia tulenpidonjälkiä, jotka liittyvät alueen virkistys- ja retkeilykäyttöön.

Mahdollisesti esihistoriallinen, n. 70 x 40 cm kokoinen nokimaläikkä havaittiin 1.kerroksessa kaivausalueen E-reunalla (ks. kohta 6.2. ja kartta 10). Kaksi palo- ja likamaaläikkää todettiin kaivausalueen SE-kulmassa: itäisempi, n. 80 x 60 cm kokoinen, 2.-4. kerroksissa ja toinen, lähes samankokoinen, 5.kerroksessa, edellisestä n. 0,6 m länteen. Lisäksi kaivausalueen S-osassa 5.kerroksessa, röykkiön reunakehän alla erottui läikkä tummempaa (vaaleanruskeaa) hiekkaa (ks. kohta 6.6.). Stratigrafisesti ainakin kaksi viimeksi mainittua ilmiötä ovat peräisin röykkiön rakentamista edeltävältä ajalta. Punertavaa hiekkaa on tavattu myös koekuopista 3 ja 4 röykkiön SSE- ja ESE-puolelta (kohta 6.7.).

7.3. Löydöt

Kaivauksissa tavatut lukuisat historiallisen ajan löydöt liittyvät alueen virkistys- ja retkeilykäyttöön ja ajoittuvat pääasiassa 1900-luvulle. Ne keskittyivät pääasiassa kaivausalueen eteläosaan.

Esihistorialliset löydöt keskittyivät röykkiön reunakehän sisäpuolelle, kerrokseen 3-5 (ks. taulukko alla). Lukumääräisesti suurin löytöryhmä on saviastianpalat. Kaivauksissa tavattu *keramiikka* on kahta tyyppiä. 2.-4. kerroksista löytyneet keramiikanpalat (460 kpl) ovat väriltään vaaleanruskeita, koristelemattomia, pinnassa on usein hiuksenohuita naarmuja. Saviaines on sisältä harmahtavampaa, tiivistä ja karkeaa, sekoitteena kivirouhetta (pääasiassa maasälpää ja kvartssia) ja chamottea, seinämän paksuus 7-10 mm. Astian/astioiden muodosta on vaikeaa päättää palojen pienen koon vuoksi. Joissakin paloissa voi kuitenkin havaita loivaa profilointia. Astianreuna on ohut ja pyöristetty. Pohja on todennäköisesti ollut tasainen, mihin viittaavat kaksi todennäköisesti pohjataitteen kohdasta olevaa palaa (KM 31495:30). Yksi pala (KM 31495:75) viittaa jyrkempään kaulaosan profilointiin (mikäli kyseessä on sisäpintapala) taikka siihen, että astia on mahdollisesti ollut yläosaltaan taitteinen. Tämä karkeasekoitteinen keramiikka voidaan ajoittaa lähinnä

nuoremmalle roomalaisajalle tai vielä myöhäisempään aikaan. Lähes kaikki palat löytyivät isomman haudan alueelta ja selvästi kuuluvat siihen (ks. kartta 10). Niiden summittainen paino (n. 195 g) tuntuu kuitenkin liian pieneltä jopa yhdelle karkeasekoitteiselle saviastialle. Tämä seikka ja varsinkin reunapalojen pieni määrä (vain 5 pientä palaa) viittaa mahdollisesti siihen, että kyseessä on nimenomaan D. Hallin penkoma hauta (Hallin kertomuksesta käy ilmi, että hän otti talteen sen verran astianpaloja – ilmeisesti mm. isoja reunapaloja - että pystyi mittaamaan ”uurnan” halkaisijan. Ks. Tutkimushistoria).

LAJI	1.kerros kpl /g	2.kerros kpl /g	3.kerros kpl /g	4.kerros kpl /g	5.kerros kpl /g	YHTEENSÄ kpl/g
saviastianpaloja	-	2 / 1	329 / 127	128 / 50	25 / 16	485 / 195
kvartsiesineitä	-	-	-	4 / 25	-	4 / 25
kvartsiytimiä	-	-	-	1 / 19	-	1 / 19
kvartsi-iskoksia ja -paloja	2 / 9	-	14 / 20	68 / 143	21 / 58	105 / 230
metalliesineitä	-	-	-	1 / <1	-	1 / <1
palanutta luuta	-	-	-	2 / <1	-	2 / <1

(koekuoppalöytöjä ei ole otettu tässä taulukossa huomioon)

Kaivauksen 5.kerroksesta löytyneet saviastianpalat (25 kpl) ovat väriltään vaaleanruskeita, melko sileäpintaisia. Koristeluaiheena ovat matalat, 2 mm leveät vinourat (KM 31495:96 ja 101). Koristelu ei kuitenkaan ole peittänyt koko astiaa, vaan rajoittui mahdollisesti astian yläosaan muodostaen todennäköisesti vaakasuoran vyöhykkeen. Saviaines on hyvin tiivistä, sekoitteena on käytetty jotain orgaanista ainetta, karvaa tai kasvisperäistä, josta saviainekseen on jäänyt pitkänomaisia, halkaisijaltaan n. 0,5-1,5 mm olevia huokosia. Astian/astioiden muotoa ei voida rekonstruoida palojen pienen koon ja vähäisen lukumäärän vuoksi. Kahdessa palassa on kuitenkin havaittu loivaa profiilointia (KM 31495:96 ja 101). Astianreuna on pyörästynyt (KM 31495:101). Pohjan muodosta ei ole havaintoja. Kyseessä on C. Carpelanin erottama ns. välivyöhykkeen keramiikka, joka voidaan ajoittaa neoliittisen kauden loppuun tai pronssikauden alkuun (Carpelan 1979: 14-15). Astianpalat löytyivät kaivausalueen eteläosasta, röykkiön reunakehän ulkopuolelta (suurin osa paloista) tai sen alta. Myös stratigrafiset löytöolosuhteet olivat erilaiset, kuin karkeasekoitteisen keramiikan kohdalla. Kaikkien näiden seikkojen perusteella voi todeta, että orgaanissekoitteinen keramiikka ei kuulu röykkiöön, vaan se on ilmeisesti joutunut maahan aikaisemmin.

Kaivauksen *kvartsilöydöistä* on erotettu neljä esinettä, joista kaksi ovat kaapimia ja toiset kaksi – mahdollisia kaapimen paloja. Kvartsiesineet löytyivät lapinraunion eteläosasta, 4.kerroksesta. Tuntuu merkittävältä, että kolme esinettä ja lisäksi yksi kvartsiydin löytyivät n. 50 x 40 cm kokoiselta alueelta röykkiön SW-osasta, reunakehän sisäpuolelta (ks. kohta 6.5.). Kvartsi-iskoksia on löytynyt koko kaivauksen alalta ja koekuopista 3 ja 4, mutta eniten röykkiön eteläosasta, reunakehän sisäpuolelta. Tämän perusteella voidaan todeta, että suuri osa kvartsiaineistosta kuuluu selvästi lapinraunion.

Röykkiön lounaisosasta 4.kerroksesta löytyneen pienen ja muodoltaan hyvin yksinkertaisen kupari- tai *pronssiniitin* (KM 31495:46) ajoitus jäi toistaiseksi epäselväksi. Sen esihistoriallisuudesta ei voitu päättää myöskään löytökontekstin perusteella (ks. kohta 6.5.).

Röykkiöstä ei ole löytynyt merkkejä polttohautauksesta, joten kaksi röykkiön NW-reunasta, reunakehään kuuluvan kiven alta löytynyttä pientä *palaneen luun* palaa (KM 31495:83, ks. myös kohta 6.5.) liittyvät ilmeisesti muuhun, röykkiön rakentamista edeltäneeseen toimintaan.

7.4. Päätelmät

Tutkimuksemme tuloksena voidaan todeta, että Reuharinniemen isompi lapinraunio (röykkiö A) on todennäköisesti *hautaröykkiö*, joka on rakennettu ilmeisesti nuoremmalla roomalaisajalla. Röykkiöstä löytyi kaksi mahdollista ruumishautaa.

Orgaanissekoitteinen keramiikka kaivausalueen eteläosasta ja kvartsi-iskokset, joita on löytynyt myös röykkiön itä- ja kaakkoispuoleen tehdyistä koekuopista, sekä samalla alueella tehdyt havainnot kulttuurikerroksesta viittaavat siihen, että ennen lapinraunioita rakentamista täällä on ollut pieni (kooltaan n. 30 x 10 m), lyhytaikainen pyyntileirityyppinen *asuinpaikka*, joka ajoittuu myöhäisneoliittiselle tai varhaispronssikautiselle ajalle. Tähän vaiheeseen kuuluu osa röykkiön alta löytyneestä kvartsiaineistosta sekä osa kaivausalueen eteläosassa todetuista palo- ja likamaalinseistä (asuinpaikan sijainti käy ilmi yleiskartasta, K 1).

Tampereella 17.9.1999

Vadim Adel
tutkija, kaivauksenjohtaja

ARKISTOLÄHTEET JA KIRJALLISUUS

- Alhonen, Pentti 1988: Tampereen luonnonympäristön kehitysvaiheet.- *Tampereen historia I*. Tampere. S. 3-50.
- Carpelan, Christian 1979: Om asbestkeramikens historia i Fennoskandien.- *Finskt Museum 1978*. S. 5-25.
- Hall, Daniel 1783: Geographisk, physico-economisk och historisk beskrifning öfwer Birckala socken uti Åbo höfdingedöme. Stockholm. 46 s.
- Heikel, A. O. 1882: Kertomus Pirkkalan kihlakunnan muinaisjäännöksistä.- *Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk*. 38. Hfors. S. 1-98.
- Heikkurinen-Montell, Tuula 1994: Tampere Reuharinniemi. Arkeologisen kohteen tarkastus. Tarkastuskertomus 15.6.1994.- Museovirasto, arkeologian osaston arkisto. 4 s.
- Miettinen, Timo 1993: Kiviröykkiöiden tunnistus- ja tutkimusongelmista.- *Lapinraunioita ja hiidenkiukaita*. Museovirasto/arkeologian osasto, julkaisu n:o 3. Hki. S. 88-92.
- Mäkivuoti, Markku 1989: Oulu, Kaakkuri, Välikangas 1988 (VK-88). Rautakautinen röykkiöhautatutkimus. Kaivauskertomus 15.11.1989. Pohjois-Pohjanmaan museo.- Museovirasto, arkeologian osaston arkisto. 15 s.
- Mäkivuoti, Markku 1993: Kokemuksia röykkiöiden kaivamisesta Pohjois-Pohjanmaalla tehtyjen tutkimusten valossa.- *Lapinraunioita ja hiidenkiukaita*. Museovirasto/arkeologian osasto, julkaisu n:o 3. Hki. S. 109-113.
- Nurminen, Teija & Rajala, Ulla 1995: Tampereen kaupungin inventointi. Inventointikertomus 20.1.1995. Tampereen museot.- Tampereen museot, maakunnallisen yksikön arkisto. 353 s.
- Raike, Eeva & Seppälä, Sirkka-Liisa 1999: Lempäälä Naarankalmanmäki. Rautakautisen röykkiökalmiston ja mahdollisen asuinpaikan kaivaus 1.6.-31.7.1998. Kaivauskertomus 15.1.1999. Museovirasto/arkeologian osasto.- Museovirasto, arkeologian osaston arkisto. 172 s.
- Rasila, Viljo 1988: Markkinapaikasta tehdaskaupungiksi.- *Tampereen historia I*. Tampere. S. 315-735.
- Räty, Jouko 1972: Tampereen muinaisjäännökset. Tampereen alueen, paitsi Teiskon kaupunginosan, inventointi. Inventointikertomus 30.3.1972. Museovirasto.- Tampereen museot, maakunnallisen yksikön arkisto. 68 s.
- Räty, Jouko 1973: ”Reuharinsaaren” lapinraunion ongelma.- *Tammerkoski 1973*. S. 253-255.
- Salo, Unto 1981: Satakunnan pronssikausi. *Satakunnan historia I*, 2. Rauma. 508 s.
- Salo, Unto 1988: Tampereen esihistoria.- *Tampereen historia I*. Tampere. S. 51-160.
- Sarasmö, Esko 1971: Tampere. Lapinrauniot Lentävänniemen Reuharinniemen kärjessä. Tarkastuskertomus 20.2.1971.- Tampereen museot, maakunnallisen yksikön arkisto. 1 s.

TAMPERE, REUHARINNIEMI A
Lapinraunion kaivaus 1999

NEGATIIVILUETTELO (113443-113467)

Kuvannut Vadim Adel.

Negatiivit on luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin.

neg nro	kuvan aihe	kuvaus- suunta	pvm 1999
113443	Röykkiön keskiosa ennen kaivausten aloittamista.	W	24.5.
113444	Yleiskuva röykkiöstä ennen kaivausten aloittamista.	SW	24.5.
113445	Yleiskuva röykkiöstä ennen kaivausten aloittamista.	SW	24.5.
113446	Yleiskuva röykkiöstä ennen kaivausten aloittamista.	S	25.5.
113447	Yleiskuva röykkiöstä ennen kaivausten aloittamista.	E	25.5.
113448	Turpeesta löytynyt putkilo.		31.5.
1134 49	Yleiskuva röykkiöstä turpeen poiston ja pintatason puhdistamisen jälkeen.	SW	2.6.
113450	Yleiskuva röykkiöstä turpeen poiston ja pintatason puhdistamisen jälkeen.	SW	2.6.
113451	Yleiskuva röykkiöstä turpeen poiston ja pintatason puhdistamisen jälkeen.	ESE	2.6.
113452	Yleiskuva röykkiöstä turpeen poiston ja pintatason puhdistamisen jälkeen.	ESE	2.6.
113453	Reuharinniemen maisemaa. Keskellä röykkiö A.	NNW	3.6.
113454	Yleiskuva niemestä.	NNW	3.6.
113455	Yksityiskohtakuva. Taso 1, nokimaaläikkä 302,40-80/499,00-70.	S	9.6.
113456	Taso 1: yleiskuva.	SW	10.6.
113457	Taso 1: yleiskuva.	SW	10.6.
113458	Taso 1: yleiskuva.	ESE	10.6.
113459	Taso 2: yleiskuva.	SW	17.6.
113460	Taso 2: yleiskuva.	NE	17.6.
113461	Taso 3: yleiskuva.	SW	23.6.
113462	Taso 3: yleiskuva.	ESE	23.6.
113463	Taso 4, eteläosa.	WNW	1.7.
113464	Pohjataso: yleiskuva (osa kivistä on poistamatta kaivausalueelta, osa niistä on siirretty alkuperäisille paikoilleen).	WSW	5.7.
113465	Kaivauksen SW-profiili. Taustalla röykkiö B.	NE	5.7.
113466	Röykkiö A ennallistettuna.	E	8.7.
113467	Maisemakuva: Lentävänniemi, Reuharinniemi ja Reuharinsaaret kuvattuina Pispalanharjulta.	S	8.7.

TAMPERE, REUHARINNIEMI A
Lapinraunion kaivaus 1999

DIALUETTELO (41832-41858)

Kuvannut Vadim Adel, ellei toisin mainita.

Diapositiivit on luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin.

dia nro	kuvan aihe	kuvaus- suunta	pvm 1999
41832	Röykkiön keskiosa ennen kaivausten aloittamista.	SW	24.5.
41833	Yleiskuva röykkiöstä ennen kaivausten aloittamista.	SW	24.5.
41834	Yleiskuva röykkiöstä ennen kaivausten aloittamista.	S	25.5.
41835	Yleiskuva röykkiöstä ennen kaivausten aloittamista.	E	25.5.
41836	Työkuva. Pintavaaitusta.	SW	25.5.
41837	Työkuva. Pintatason puhdistamista ja piirtämistä.	SE	27.5.
41838	Yksityiskohtakuva. Taso 1, ruudut 300-302/492-496, joissa erottuu kiveyksen päällä ja seassa olleen hienon kellertävän hiekan alue. Taustalla Ulla Koskinen kaivamassa 1. kerrosta.	NW	9.6.
41839	Yksityiskohtakuva. Taso 1, nokimaaläikkä 302,40-80/499,00-70.	S	9.6.
41840	Tampereen kaupungin museo- ja kulttuuritoimen retki Reuharinniemen kaivaukselle. Oppaana Hanna-Maria Pellinen.		16.6.
41841	Yleiskuva röykkiöstä turpeen poiston ja pintatason puhdistamisen jälkeen.	SW	2.6.
41842	Yleiskuva röykkiöstä turpeen poiston ja pintatason puhdistamisen jälkeen.	ESE	2.6.
41843	Reuharinniemen maisemaa. Keskellä röykkiö A.	NNW	3.6.
41844	Yleiskuva niemestä.	NNW	3.6.
41845	Taso 1: yleiskuva.	SW	10.6.
41846	Taso 1: yleiskuva.	ESE	10.6.
41847	Taso 2: yleiskuva.	SW	17.6.
41848	Taso 2: yleiskuva.	NE	17.6.
41849	Taso 3: yleiskuva.	SW	23.6.
41850	Työkuva: 3. tason valokuvaaminen. Alhaalla Sanna Haavisto ja Miikka Haimila. Kuvannut Hanna-Maria Pellinen.		23.6.
41851	Taso 3: yleiskuva.	ESE	23.6.
41852	Taso 4, eteläosa.	WNW	1.7.
41853	Pohjataso: yleiskuva (osa kivistä on poistamatta kaivausalueelta, osa niistä on siirretty alkuperäisille paikoilleen).	WSW	5.7.
41854	Työkuva: röykkiön ennallistamista.	NW	6.7.
41855	Työkuva: röykkiön ennallistamista.	SW	6.7.
41856	Työkuva: röykkiön suurimman kiven siirtämistä alkuperäiselle paikalleen ketjutaljan avulla.	SE	6.7.
41857	Röykkiö A ennallistettuna.	E	5.8.
41858	Maisemakuva: Lentävänniemi, Reuharinniemi ja Reuharinsaari kuvattuina Pispalanharjulta.	S	5.8.

TAMPERE, REUHARINNIEMI
Lapinraunion kaivaus 1999

KARTTALUETTELO

Nro	sisältö	mk	koko
K 1	Yleiskartta.	1:500	A3
K 2	Pintavaaituskartta.	1:20	A1
K 3	Tasokartta. Pintataso.	1:20	A1
K 4	Tasokartta. Taso 1: maalajit ja kivirakenteet.	1:40	A2
K 5	Tasokartta. Taso 2: maalajit ja kivirakenteet.	1:40	A2
K 6	Tasokartta. Taso 3.	1:20	A1
K 7	Tasokartta. Taso 4 / eteläosa.	1:20	A2
K 8	Pohjavaaituskartta.	1:50	A3
K 9	Profiilikartat / maalajit ja kivirakenteet.	1:20	A1
K 10	Rakenne- ja löytökartta.	1:40	A2

TAMPERE, REUHARINNIEMI
Lapinraunion kaivaus 1999

MAANÄYTELUETTELO

Nro	pvm	näytteenottoaikka	kerros	X	Y	Z
1	24.6.1999	röykkiön reunakehään kuuluvan kiven alta	4	302,40-60	491,15-35	99,85
2	24.6.1999	kiven alta	4	304,30-40	491,85-90	99,93
3	29.6.1999	kivipaaden alta	4	304,30-55	492,95- - 493,30	99,88
4	1.7.1999	orgaanissekoitteen keramiikan löytöpaikka reunakehän ulkopuolella; näyte otettu saviastianpalojen alta	5	300,60-85	496,45-75	99,40

113443 Røykkiön keskiosa ennen kaivausten aloittamista. W

113444 Yleiskuva røykkiöstä ennen kaivausten aloittamista. SW

113445 Yleiskuva röykkiöstä ennen kaivausten aloittamista. SW

113446 Yleiskuva röykkiöstä ennen kaivausten aloittamista. S

113447 Yleiskuva röykkiöstä ennen kaivausten aloittamista. E

113449 Yleiskuva röykkiöstä turpeen poiston ja pintatason puhdistamisen jälkeen.
SW

113450 Yleiskuva röykkiöstä turpeen poiston ja pintatason puhdistamisen jälkeen. SW

113451 Yleiskuva röykkiöstä turpeen poiston ja pintatason puhdistamisen jälkeen. ESE

113452 Yleiskuva röykkiöstä turpeen poiston ja pintatason puhdistamisen jälkeen. ESE

113453 Reuharinniemen maisemaa. Keskellä röykkiö A. NNW

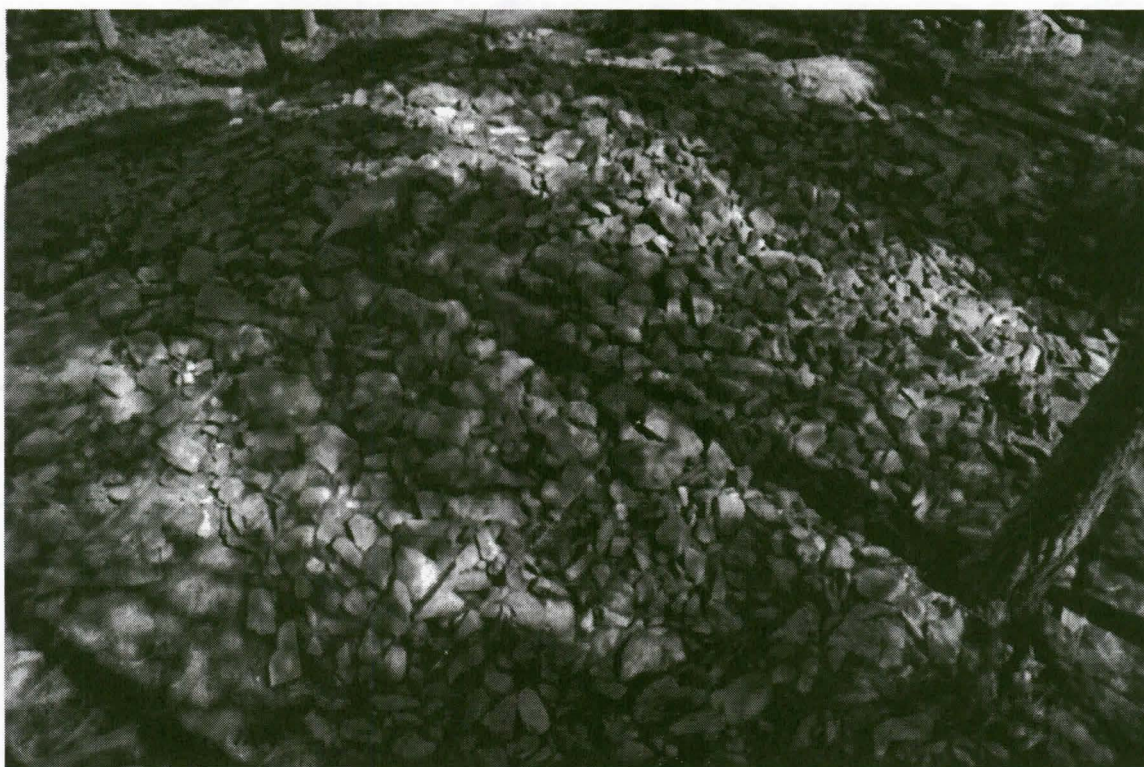
113454 Yleiskuva niemestä. NNW

113455 Yksityiskohtakuva. Taso 1, nokimaaläikkä 302,40-80/499,00-70. S

113456 Taso 1: yleiskuva. SW

113457 Taso 1: yleiskuva. SW

113458 Taso 1: yleiskuva. ESE

113459 Taso 2: yleiskuva. SW

113460 Taso 2: yleiskuva. NE

113461 Taso 3: yleiskuva. SW

113462 Taso 3: yleiskuva. ESE

113463 Taso 4, eteläosa. WNW

113464 Pohjataso: yleiskuva (osa kivistä on poistamatta kaivausalueelta, osa niistä on siirretty alkuperäisille paikoilleen). WSW

113465 Kaivauksen SW-profiili. Taustalla röykkiö B. NE

113466 Røykkiö A ennallistettuna. E

113467 Maisemakuva: Lentävänniemi, Reuharinniemi ja Reuharinsaaret kuvattuina Pispalanharjulta. S

+

+

+ 6824 35

K 1

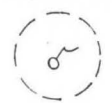
+ 2485 85

TAMPERE, REUHARINNIEMI 1999

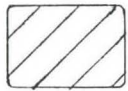
Yleiskartta Mk 1:500

Piirtänyt V. Adel

Pohjana Tampereen kaupungin rekisterikartta

kiviröykkiö

kaivausalue 1999

koekuoppa ja sen numero

kaivauksen kiintopiste

kaupungin suurmonikulmiopiste

14935

asuinpaikan oletettu raja

Näsijärvi

95,4

Lapinraunio A

Lapinraunio B

100

2

1

3

1:10

Reuharinniemi

1:15

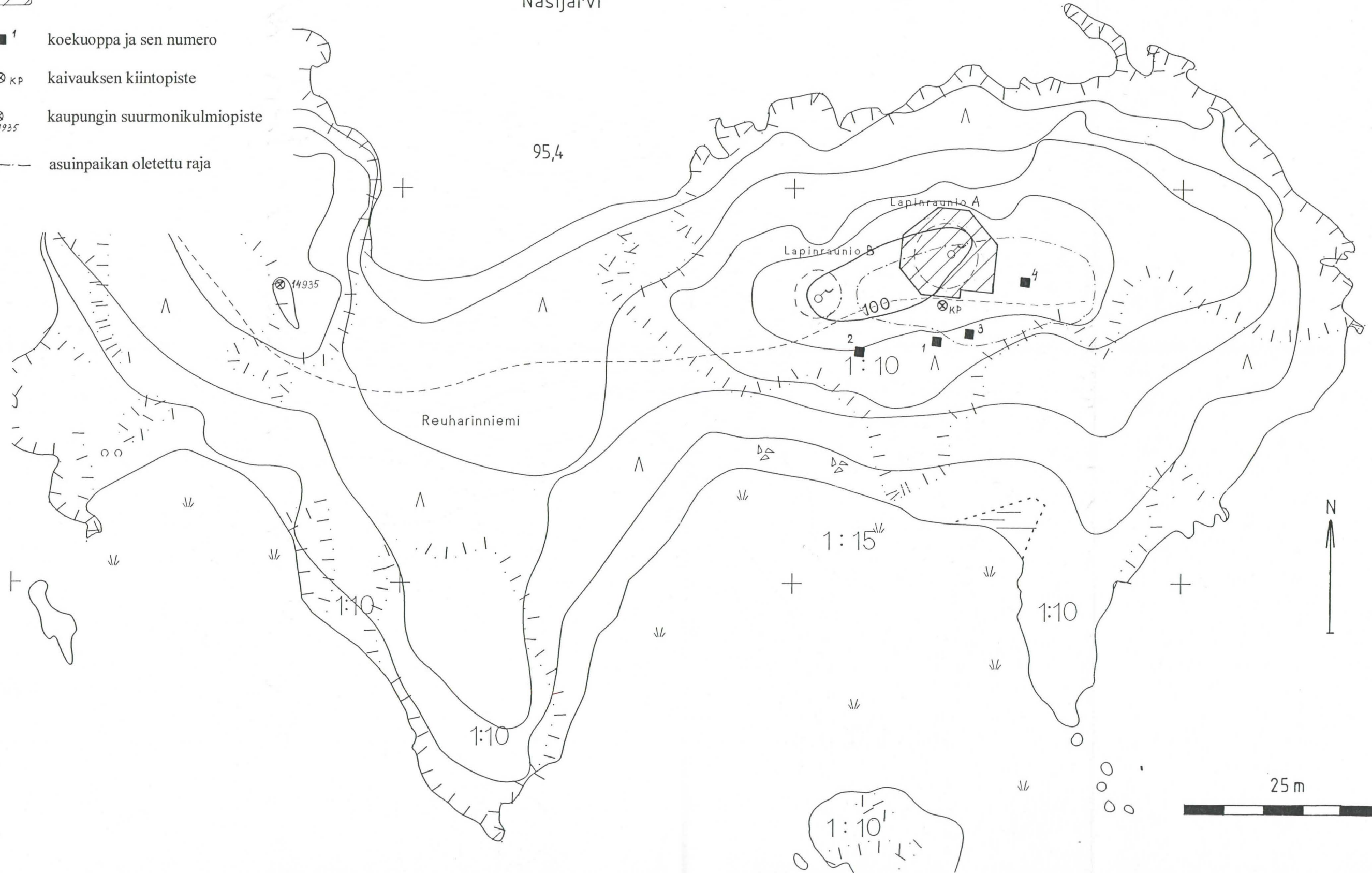
1:10

1:10

1:10

1:10

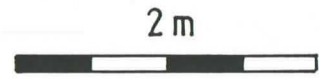
25 m

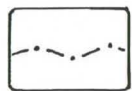
TAMPERE REUHARINNIEMI A Vadim Adel 1999

Pohjavaaitus
Korkeusluvut absoluuttisina m mpy
Mk 1:50
Piirt. V. Adel, puht. piirt. H.-M. Pellinen

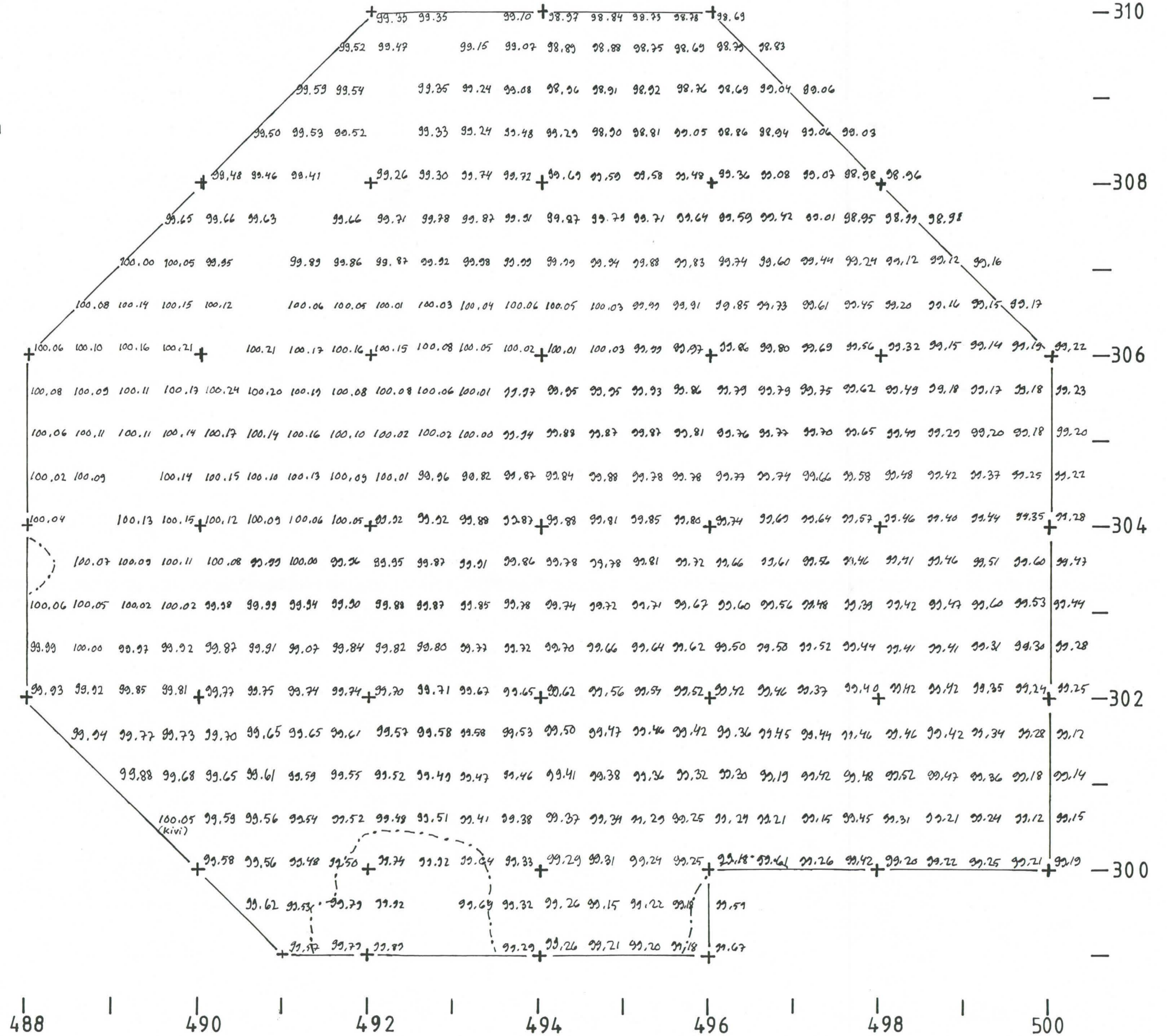
K 8

Nep

kaiv. alueen raja

TAMPERE REUHARINNIEMI A

Vadim Adel 1999

Tasokartta

Taso 1; maalajit ja kivrakenteet

Korkeusluvut absoluuttisina m mpy

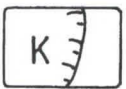
Mk 1:40

Piirt. V. Adel, puht. piirt. H.M. Pellinen

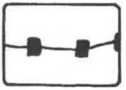
2 m

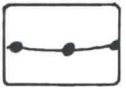
Nep

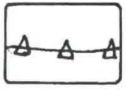
kallio

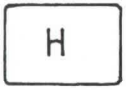
reunakehä

kiveyksen raja

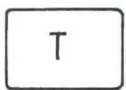
pienempiä kiviä

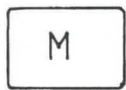
hiekk (vaalea)

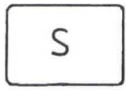
ruskea hiekka

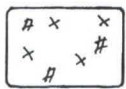
turve

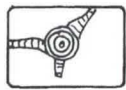
tummanruskea humuspitoinen maa

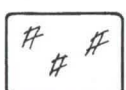
siltti

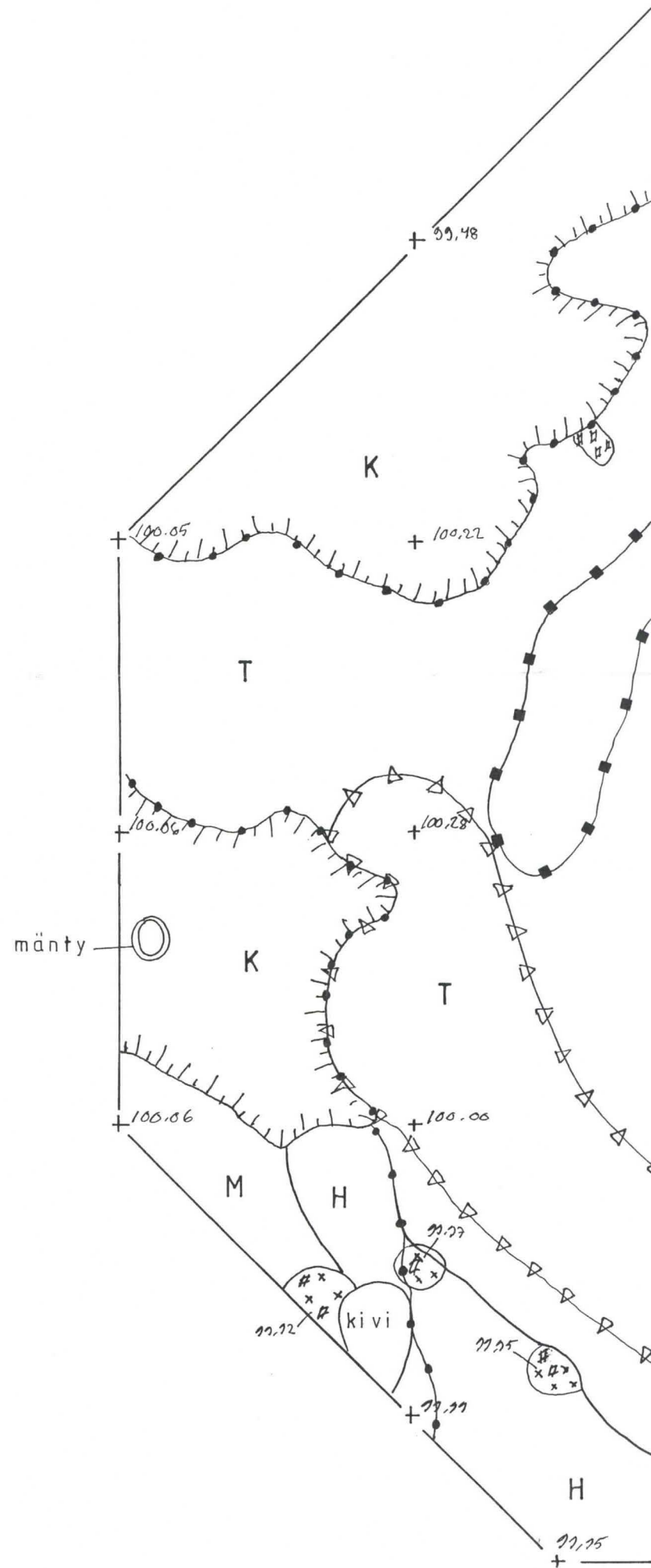
tuhkaa ja hiilenmuruja

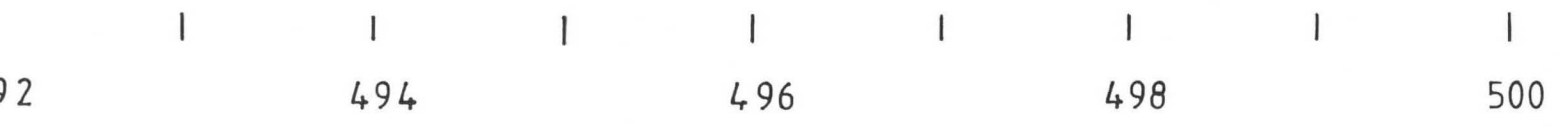
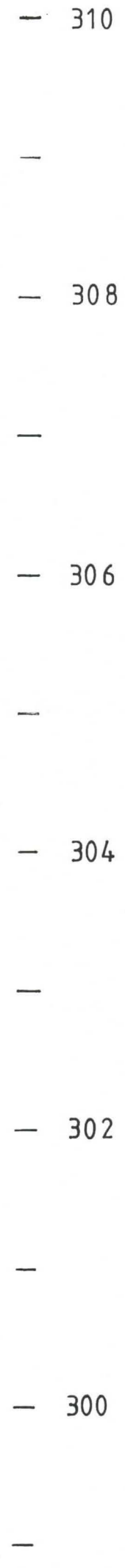
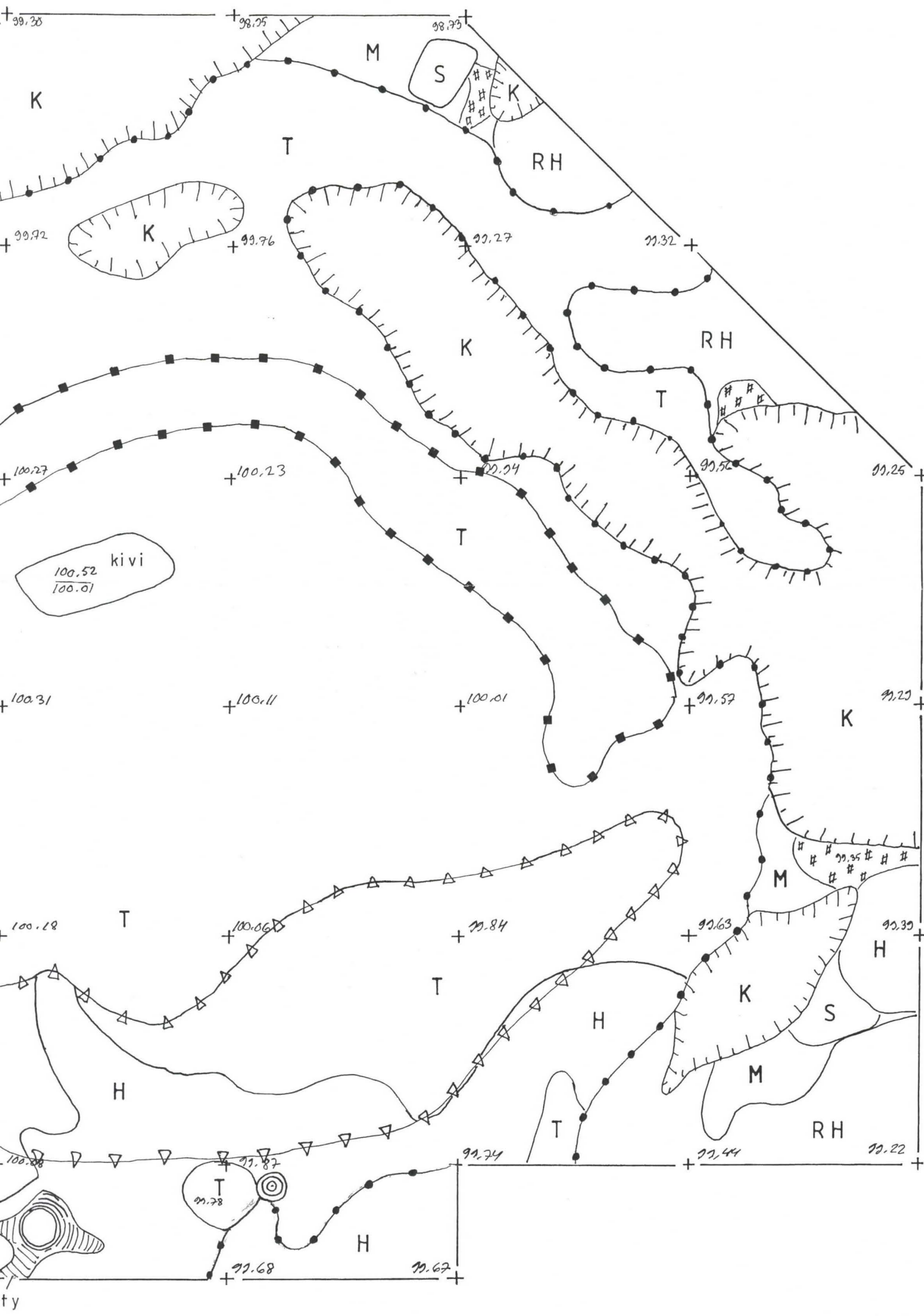

juuri

hiili

TAMPERE REUHARINNIEMI A

Vadim Adel 1999

Tasokartta

Taso 2; maalajit ja kivrakenteet
 Korkeusluvut absoluuttisina m mpy
 Mk 1:40

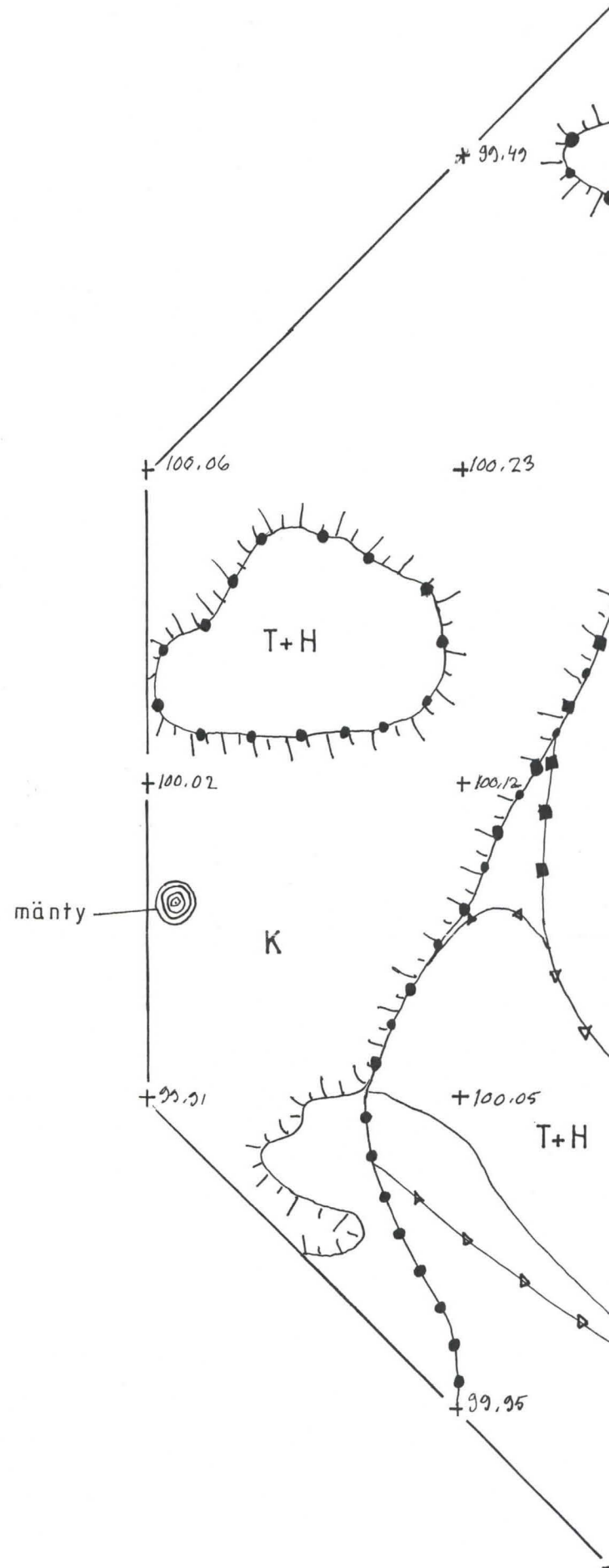
Piirt. V. Adel, puht. piirt. H-M. Pellinen

2 m

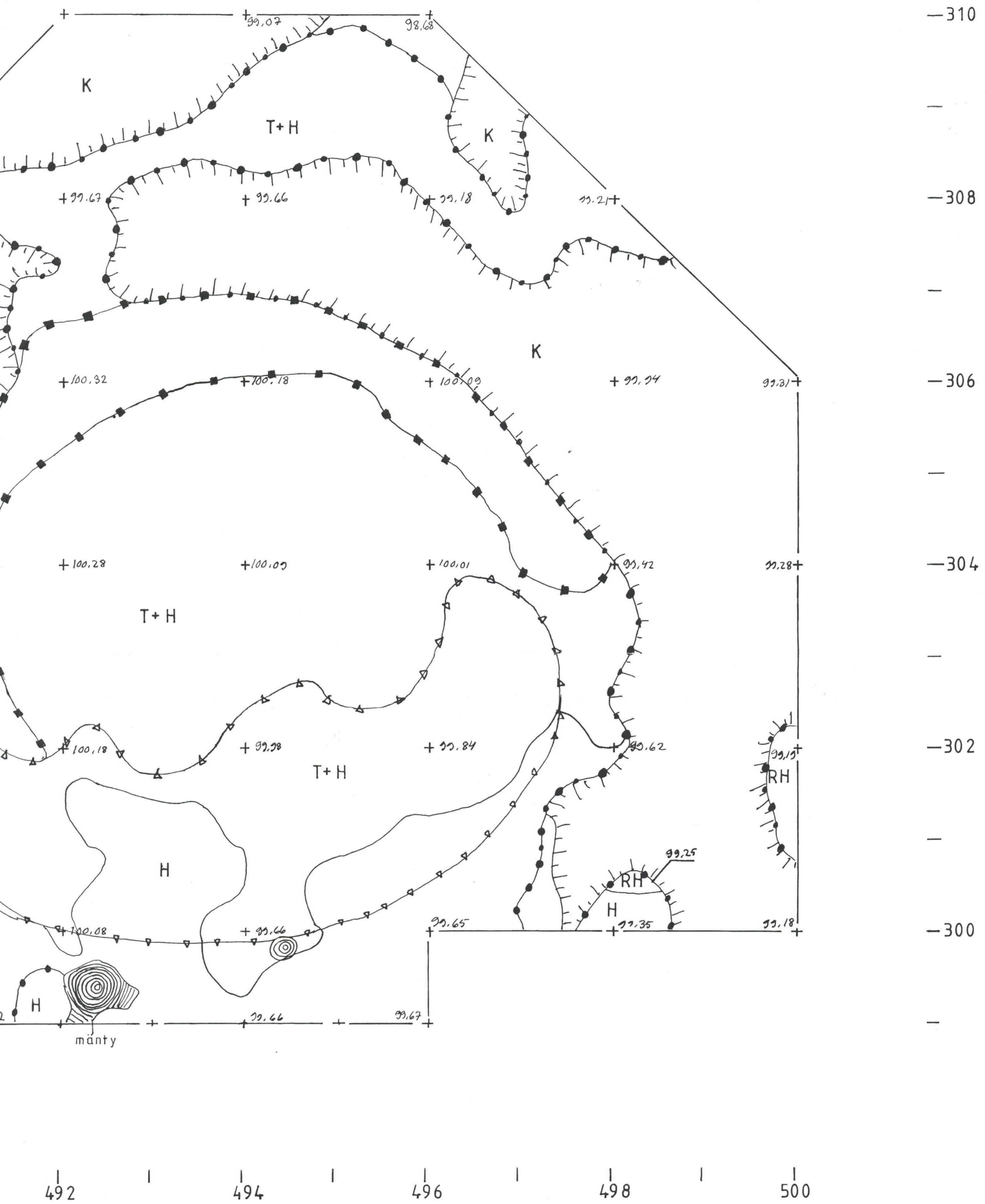
- K kallio
- suuria kiviä (reunakehä)
- kiveyksen raja
- ▲ pienempiä kiviä
- H hiekka (vaalea)
- T+H hiekansekainen turve
- RH ruskea hiekka
- ◎ juuri / puu

Nep

488

490

TAMPERE REUHARINNIEMI A

Vadim Adel 1999

Tasokartta

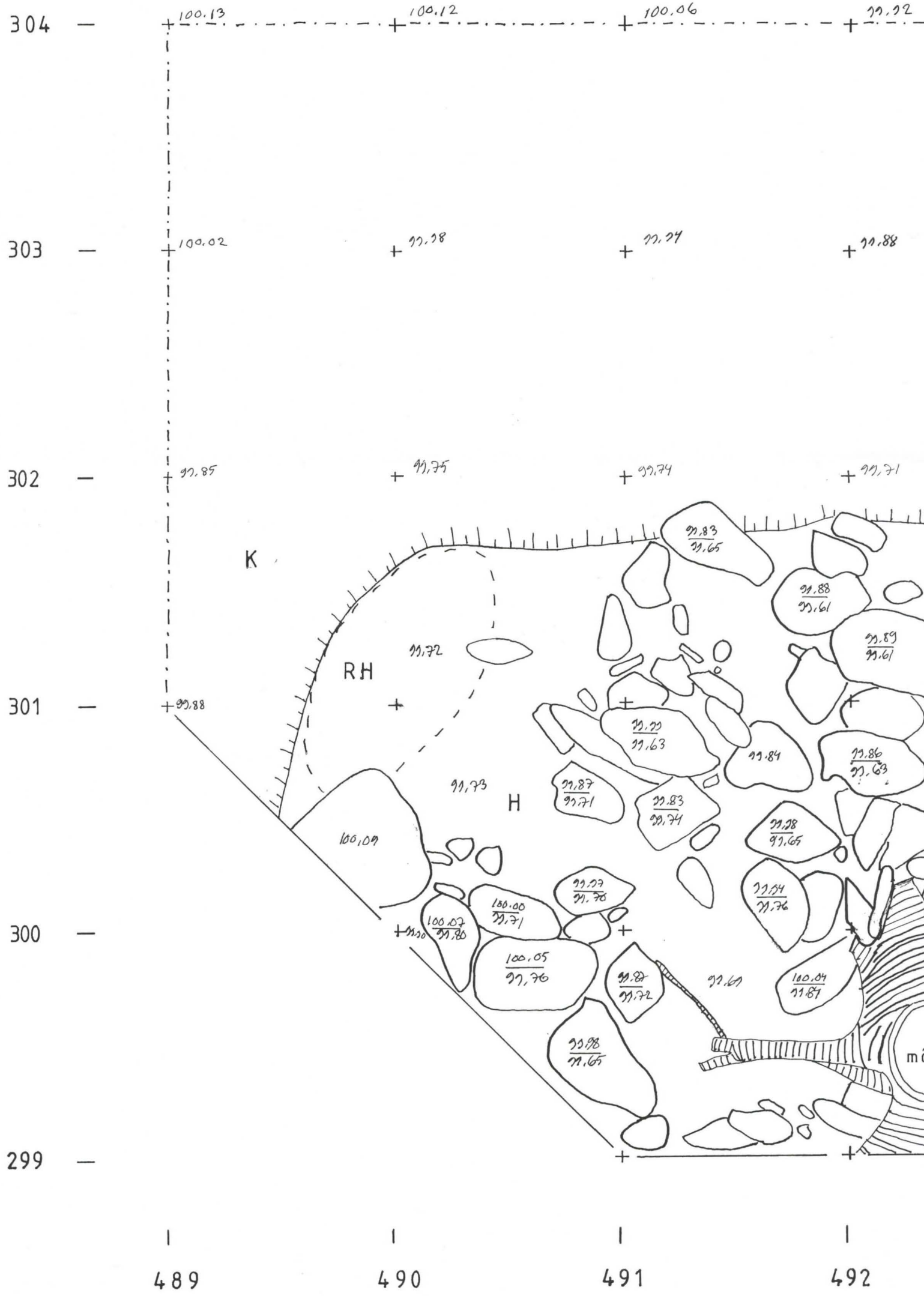
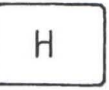
Taso 4 / eteläosa

Korkeusluvut absoluuttisina m mpy

Mk 1:20

Piirt. H-M. Pellinen

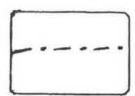
1 m

ivi

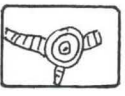

ruskea hiekka

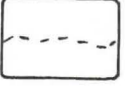
piirretyn alueen raja

allio

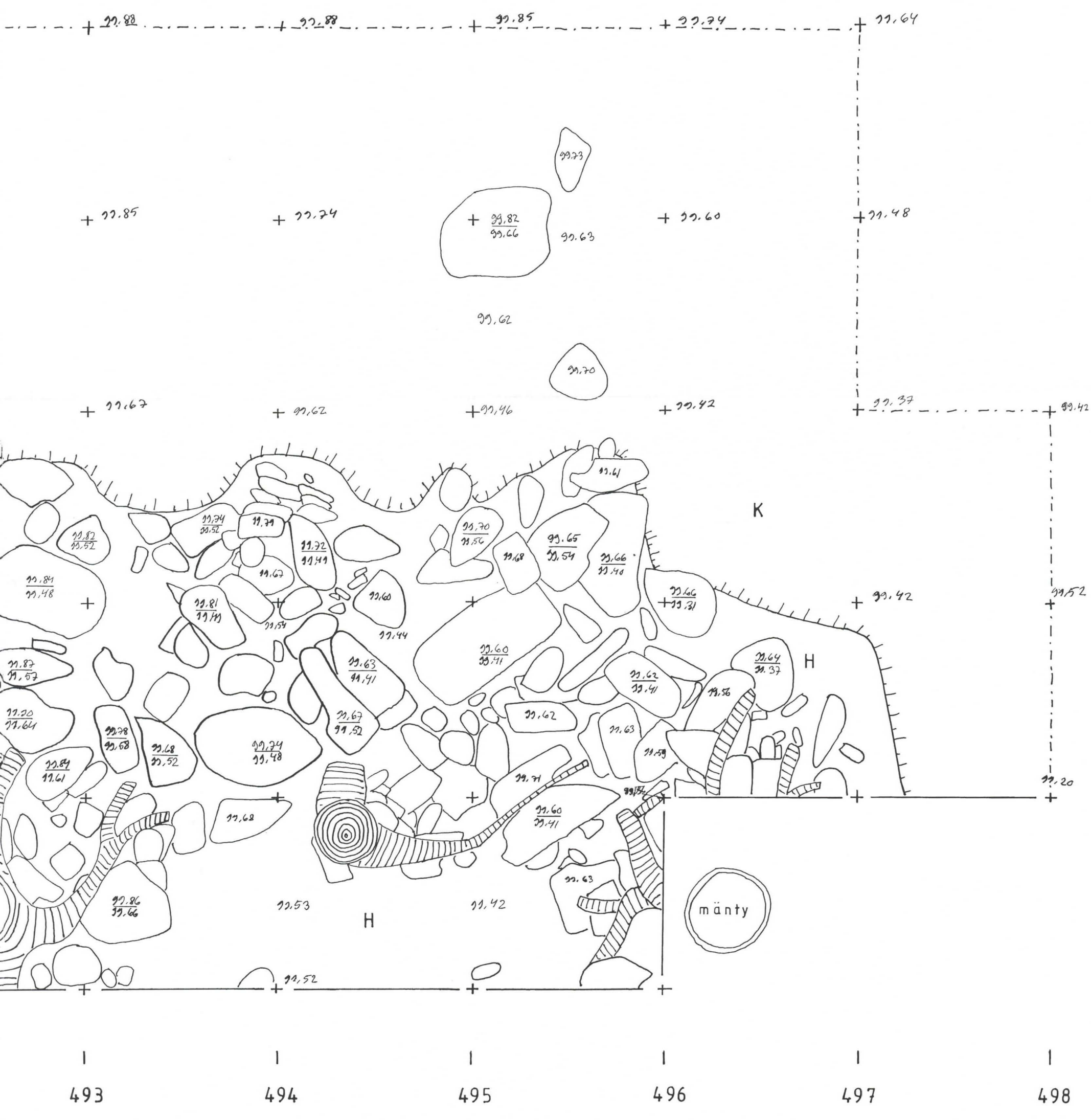

juuri

iekka (vaalea)

maalajien raja

TAMPERE REUHARINNIEMI A

Vadim Adel 1999

Rakenne- ja löytökartta

Mk 1:40

Piirt. V.Adel ja H.-M.Pellinen

2 m

LÖYDÖT (kaikki kerrokset)

karkeasekoitteinen keramiikka

- 1-10 kpl
- 11-50 kpl
- 51-100 kpl
- yli 100 kpl

orgaanisekoitteinen keramiikka

- 1-10 kpl
- yli 10 kpl

kvartsi-iskoksia

- X 1-10 kpl
- X yli 10 kpl

■ kvartsiesine

◆ kvartsiydin

L palanut luu

⊗ niitti

[n] nokimaa

[p] palo- tai likamaa

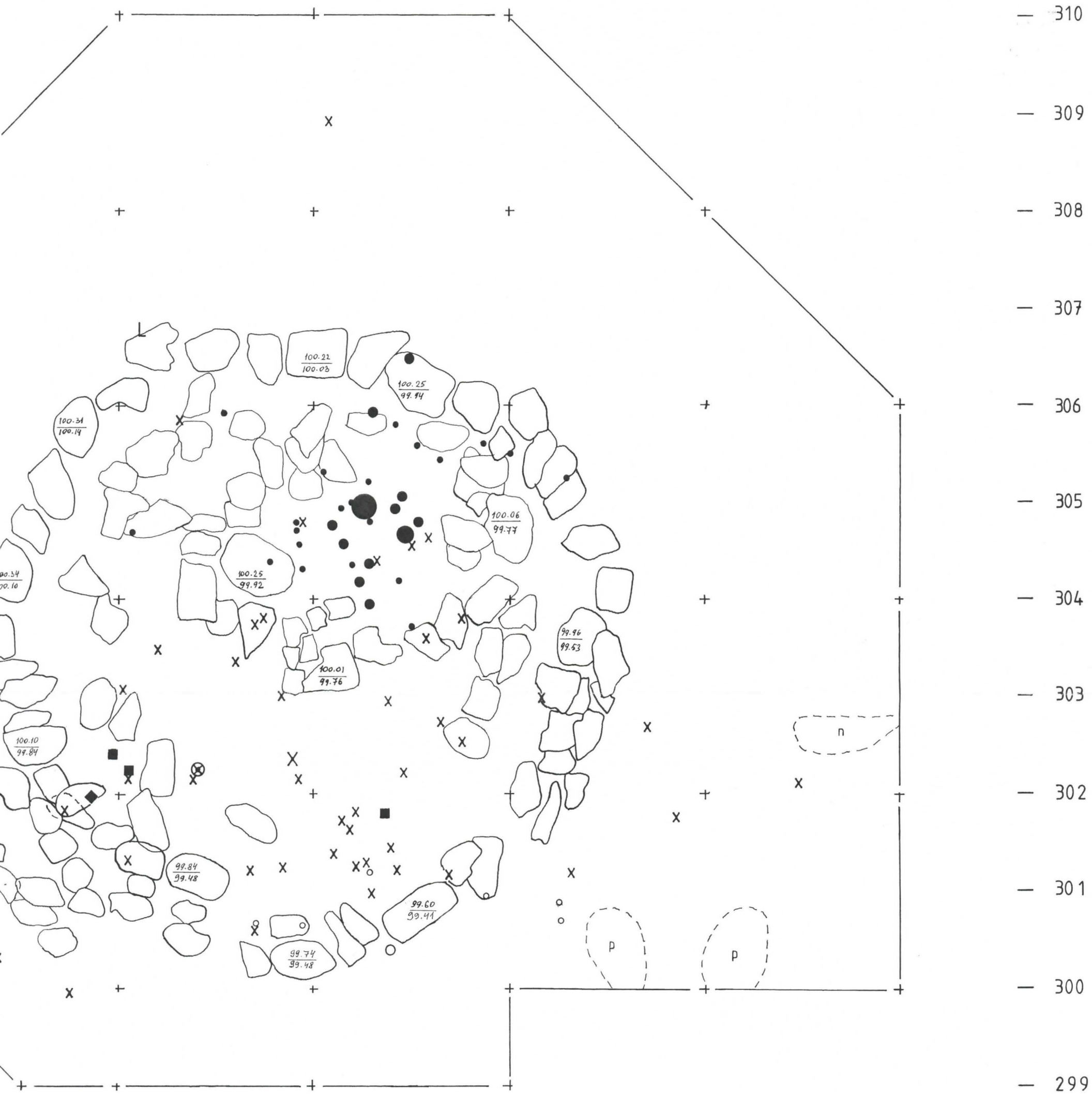
Nep

|
488

|
489

|
490

491 492 493 494 495 496 497 498 499 500